Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

№ 212 (20. 180) • 1988 йил 15 сентябрь • пайшанба. Баҳоси 3 тийин.

«Ҳосил-88»

Бункерлар баракаси

Республикамизнинг шимолий зонаси — Хоразм области далаларида бу йил пахта ҳосили барвақт пишиб етилди. Интенсив технологияни ва пудрат усулини моҳирлик билан жорий этиш туфайли ҳосил йиғим-терими уюшқоқлик билан олиб борилаётир. Дефолиация ер аппаратлари воситасида вақтисоатида ўтказилганлиги машина терими ҳар йилгидан анча эрта бошлаб юбориш имкониятини яратди.

Гурлан райони механизаторлари машина терими бошлаб юборишди. «Коммунизм» колхози теримда пешқадамлик қилмоқда. «Зангори кема»лар бункеридан ҳар куни йиллик планнинг 2,5—3 проценти миқдорида пахта тўкиляпти. Рустам Аҳмедов бошлиқ бригада бир ҳафта ичида планнинг қарийб ярмини уддалаб қўйганлиги — техника шарофати.

Механик-ҳайдовчи Озод Матниёзов дастлабки уч кун ичида 21 тонна, Жумабой Матёқубов ва Фарҳод Қозоқовларнинг ҳар бири 20 тоннадан пахта териб, механизаторлар мусобақасида пешқадамлик қилмоқдалар.

Районнинг «Гулистон» совхозида ҳам машина терими жадал кетмоқда.

Ф. ЗОҲИДОВ.

ЯНГИЛАНИШНИНГ МУҚАРРАРЛИГИГА ИШОНЧНИ ЙЎҚОТМАЙЛИК!

М. С. Горбачевнинг Красноярск ўлкаси меҳнаткашлари билан учрашувлари

КРАСНОЯРСК, 13 сентябрь. КПСС Марказий Комитети Бош секретарининг сибирликлар билан учрашувлари давом этмоқда. М. С. Горбачевнинг Красноярск ўлкаси бўйлаб қилаётган амалий сафарининг иккинчи куни эрта тонгда «Химволокно» бирлашмаси цехларини бориб кўришдан бошланди. Бирлашма ишчилари ва инженерлари, раҳбарлари билан бўлиб ўтган суҳбатларда цехларни реконструкциялашни жадаллаштириш тўғрисида гап борди. Меҳнат шароитлари, корхонада ва шаҳарда экологик вазиятни яхшилаш юзасидан шошилинч чоралар кўриш зарурлиги ҳақидаги масалалар ўткир қилиб қўйилди.

Бу корхонанинг кўпминг кишилик коллективи шу кунларда қийин даврни бошидан кечирмоқда. Шиначилар учун вискоза газламаси, шойи саноати учун тўқимачилик ипи ишлаб чиқариладиган цехлар реконструкция қилинмоқда. Мамлакатга шиналар ишлаб чиқариш учун анча пишиқроқ корд-вискозали эмас, балки капронли корд зарур. Бу цехнинг профилини ўзгартириш технологик мақсадгина эмас. Янги ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш экологик вазиятни ҳам кескин яхшилаш имконини беради. Ҳозирги пайтда экологик вазият шаҳарда катта ташвиш уйғотмоқда.

Демак, «Химволокно» коллективининг шиори шунчаки реконструкциялашдан г и н а иборат эмас. Цехларни, машина-ускуналарни янгилаш корхона коллективининг ишини жуда юриштириб юборади. Хўжалик юритишнинг янги шароитида барқарор ишлаш эса социал соҳага албатта таъсир ўтказади.

Михаил Сергеевич завод меҳнатчилари билан суҳбатда сизларни яхшироқ яшаб, дурустроқ ишлашингиздан биз манфаатдормиз, деб таъкидлади. Чунки сизларнинг ўлкангиз мамлакатга жуда кўп нарса етказиб бермоқда. Кейинги йилларда эса Сибирда қурилишнинг асосий йўналишларини белгилашда хатоликларга йўл қўйилди. Янги катта корхоналар пайдо бўла борди, бу ерда урушдан кейинги йилларда барпо этилган, масалан, «Химволокно» каби заводлар эса эскириб қолди. Социал ривожланиш: уй-жойлар ҳам, мактаблар ҳам, касалхоналар ҳам барпо этиш муттасил орқада қолаверди. Эндиликда биз узоқ йиллар мобайнида қўлдан бой берган нарсаларни биргаликда қайтадан тиклашимиз керак бўлади.

— Раҳбарлар ишчиларга бераётган ваъдалари учун уларга нисбатан қаттиқроқ талабчанлик ҳам қилиш керак, — деди ҳайдовчи М. Заикин. — Планлар қоғозда қолиб кетмаслиги керак. Министрлар бизларда реконструкцияни ўтказиш керак ёки керак эмаслиги хусусида баҳслашиб тургунларича, аввалги лойиҳалар ҳам эскириб қолди. Янги лойиҳаларни тайёрлашга тўғри келди. Бу эса ортиқча харажатлар, бизнинг, халқнинг пулларини совуришдир. Ишчилар ҳам интизомга риоя этишлари лозим...

— Интизом бўлмаса, қайта қуриш ҳам бўлмайди, — деб қувватлади суҳбатдошини Михаил Сергеевич. — Биз бу ишга биргаликда киришишимиз керак. Шунда биз заводингизни қайта тиклабгина қолмай, мамлакатда ҳам тартиб ўрната оламиз.

Йигирув цехига кираверишда ишчилар билан қизғин суҳбат бўлди.

А. И. Павлов, ремонтчи-слесарь: Михаил Сергеевич, машинангни тузатиб олиш учун хизмат кўрсатиш пунктига келсанг эҳтиёт қисмлар бўлмайди, бозорда эса ҳамма нарса бор. Улар ана шу деталларни қаердан олишар экан, ҳайронман?

М. С. Горбачев: Биз конференциядан кейин Сиёсий бюрога махсус йиғилишиб, савдода, хизмат кўрсатиш соҳасида қандай тартиб ўрнатиш кераклигини анализ қилиб, муҳокама этдик. Жамоат контролига, ишчилар назоратига киришиш керак, деб ўйлайман. Сизларда болалар боғчалари етарлими? Бу масала заводда ҳал қилинганми?

Овозлар: Боғчалар бор, уй-жой йўқ. Медицина муассасаларининг аҳволи яхши эмас.

М. С. Горбачев: Биз Госпланга ўн учинчи беш йилликда шу мақсадлар учун қўшимча маблағ ажратиш тўғрисидаги масалани Красноярск ўлкаси бўйича махсус кўриб чиқишни топширдик. Маълум бўлишича, бу масалаларни шу жойнинг ўзида ҳам ҳал қилса бўлар экан. Сизларнинг биринчи секретарингиз ўлка комитетининг янги биносини медицина муассасаларига бериш тўғрисида қарор қабул қилинганлигини менга айтди. Ўлкада яна бир қанча бинолар топилиб, улар ҳам социал-маданий ва маиший объектларга айлантириладиган бўлди. Бунда фақат бир нарса: оқилона қарорлар қабул қилинган, деб айтиш мумкин, холос.

...Комбинатнинг бошқа цехлари каби корд газламаси ишлаб чиқарувчи йигирув-пардозлаш цехи ҳам асосан хотин-қизлардан иборат. Бу ердаги иш эса осон эмас. Катта-катта станоклар ёнидаги нозик аёллар шундай чаққон ишлашмоқдаки, уларнинг қўли-қўлига тегмайди, бунинг устига тоғ-тоғ чиқиндиларни қўлда бир чеккага ташиб қўйишга ҳам улгуришади. Дарҳақиқат, аёллар ҳамма нарсага қодир. Уй-рўзғордаги юмушларни айтмайсизми, болаларни ҳам тарбиялаш керак. Қодирликка қодирку-я, лекин бунинг чегараси борми ўзи?

Хотин-қизларнинг ўзлари бу вазифани уддалай олмасликлари аниқ, дейди комил ишонч билан бирлашма хотин-қизлар кенгашининг раиси Т. С. Ежакова. Маъмуриятнинг биз, активларни фақат хотин-қизларнинг дам олишини ташкил этувчиларгина эмас, балки меҳнат коллективи кенгашининг бевосита дастёрлари деб ҳисоблаш пайти келди.

Н. Панасенко билан А. Макрушина катта дугонасининг гапларини қўллаб-қувватладилар. Ёш мутахассислар цехларни тарк этишга мажбур бўлаётганликларини кўриб юрагинг ачийди: чунки уй-жойга навбат тобора кўпаймоқда.

Демак, бунда ҳам реконструкция қаттиқ тугунни ечиш воситаси бўлмоқда, деди Михаил Сергеевич.

Корхонанинг, цехларнинг раҳбарлари, жамоат ташкилотларининг вакиллари йиғилган бирлашманинг қизил бурчагида Бош секретарь Красноярск ишчилар синфи билан ўзининг биринчи мулоқотига якун ясади.

Ўртоқлар, сизларга шуни дарҳол айтаманки, деди у, одамлар турмуши чинакамига яхши йўлга қўйилмаган экан, уларда шу қадар кўп муаммолар йиғилиб қолиб, бу муаммолар социал соҳани ривожлантиришдаги қолоқликдан иборат катта бир муаммога айланиб қолган экан, биз қайта қуришнинг муваффақиятига умид боғлай олмаймиз, мана сизларнинг заводингизни ҳам олиб кўрайлик — ҳар бир цехда айни бир хил манзара. Одамлар жуда ажойиб, мутахассислар юксак малакали, уларга касблари ёқади, аммо реконструкция ишлари бир жойда тўхтаб қолди, бинобарин эса социал масалалар ҳам ўз ҳолига ташлаб қўйилди. Лекин шуни айтишим керакки, кўп ишлар бажарилмаганлиги ва шундай вазият вужудга келганлиги учун аввало марказ айбдор. Ахир буни тан олиш керак. Аммо тақдир шу ерда, жойларда ҳал қилинади. Марказ шундай қилиши керакки, одамларга йўл очилсин: тўғри нормативлар, аниқ-пухта ривожланиш истиқболи кўрсатиб берилсин. Одамларга ёрдам бериш керак. Техника масалаларида, айниқса сиёсатда кўмаклашиш лозим. Сизларнинг биринчи даражали ишингиз бўлган реконструкциялашда, шунингдек хўжалик юритишнинг янги методларини ўзлаштиришда марказ билан ишлаб чиқариш коллективларининг куч-ғайратларини бирлаштириш — энг зарур нарсадир. Ҳозир айни шундай пайт келди.

Сибирь фойдали қазилмалар ресурсларига қанчалик бой бўлмасин, ўлка ишлаб чиқарувчи кучларини ўзгартиришнинг олдиндан бериладиган комплекс маълумотларисиз у уйғун равишда ривожлана олмайди, бунда Красноярск илмий марказининг олимлари ғоят катта роль ўйнашлари керак. Табиий бойликларни шу қадар кенг миқёсда ва жадал суръатлар билан ўзлаштириш чоғида хатолар, умуман регионга етказилган зиён жуда қимматга тушади. М. С. Горбачев куннинг иккинчи ярмида Красноярск марказининг олимлари билан учрашди. Шу марказ олимлари «Сибирь» комплекс программасининг турли жиҳатларини манфаатдорлик билан ва аниқ рақамлар келтириб, муҳокама қилдилар.

КПСС Марказий Комитети Бош секретарининг Сибирь диёридаги учрашувлари давом этмоқда.

(ТАСС).

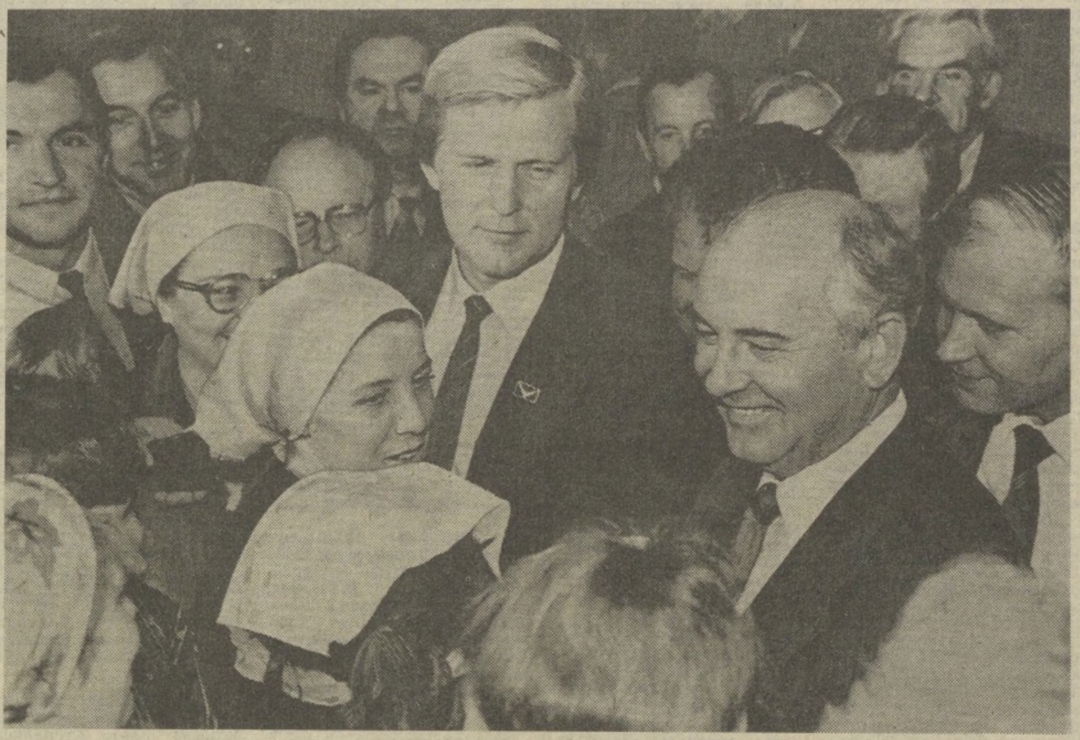

СУРАТДА: М. С. Горбачевнинг «Химволокно» бирлашмаси ишчилари билан учрашуви. (ТАСС телефотоси).

ПАХТАКОР ЎРТОҚЛАР!

● Ҳамма хўжаликларда пахта пишиб етилди. Барча резерв ва имкониятлардан тўла фойдаланиб, ҳосилни ўз кучимиз билан териб олайлик!

● Йиллик планларини бажариб, мажбурият ҳисобига пахта топшираётган пешқадам бригада ва звенолар заршуносларини ғалаба билан табриклаймиз!

● Давлат биздан фақат юқори сифатли хом ашё кутмоқда. Намлик ва ифлослик даражаси юқори пахтани теришга ҳам, топширишга ҳам асло йўл қўйманг!

● Савдо, медицина, маиший хизмат ходимларининг ўрни — ҳосил тақдири ҳал бўлаётган пахтазорда бўлсин.

ИККИ ХИЛ МАНЗАРА

Қашқадарё областида пахта тайёрлашда бир-бирига қўшни Шаҳрисабз ва Китоб районлари заршунослари кунлик суръатда юксак натижаларга эришмоқдалар. «Правда», «Партия XXVII съезди», «Социализм» ва Ленин номли колхозларда дастлабки кунлардаёқ йиллик планнинг 2 проценти ва ундан ҳам зиёд пахта тайёрланаётир.

Бироқ бу билан райондаги ҳамма хўжаликлар ҳам суръатни ошириш чорасини кўряпти, деб бўлмайди. Айрим колхоз ва совхозлар қулай имкониятларни бой бермоқдалар. Чунончи, «Пахтакор», Фрунзе номли, Жўра Элбоев номли колхозларда йиғим-терим суръатини кучайтириш чоралари кўрилмаяпти.

Ачинарли томони шундаки, кўпгина хўжаликларда ҳамон қўл кучига умид боғланяпти, машина теримига киришилмаяпти. «Ҳали вақт бор», деган кайфиятда юрган мутасадди кишилар ҳатто машина теримига ажратилган майдонлардаги ғўзаларни дефолиация қилишни кечиктиряптилар. Колхоз ва совхозларда бор-йўғи 10 та «ОВХ» ишлаяпти, холос. Ахир бу билан 7300 гектар ердаги ғўза баргини қачон тўктириш мумкин?

Қўшни Китоб районида ҳам шундай манзарага дуч келасиз. Бу йил районда етиштириладиган пахтанинг 60 проценти машиналар билан йиғиштириб олиниши ҳисобкитоб қилинса, 7140 гектар ердаги ғўза барги тўктирилиши керак. Афсуски, ҳозирги иш галдаги мақсадга йўналтирилмаяпти.

Тўғри, Китоб массивидаги Беруний номли совхоз, Карл Маркс номли, Куйбишев номли колхозларда машина теримига тайёргарлик ёмон эмас. Аммо аксар хўжаликларда раҳбарлар ғўза кўкига маҳлиё бўлиб, машина терими ҳақида ўйламаяптилар.

Мана, рақамлар: район бўйича ишлаши лозим бўлган 54 та «ОВХ» аппаратидан 18 таси ишлатилаётир. Шунинг ўзи бепарволикдан далолат эмасми? Ҳозиргача мавжуд 7140 гектар ердаги ғўзанинг 400 гектардан зиёди дефолиациядан чиқарилган, холос. Агар аҳвол шу тарзда давом этса машина теримини қачон оммавий тус олдириш мумкин?

Бу йил иккала район пахта пайкалларида ҳам оппоқ очилиб ётган пахта дилларни қувонтиради. Эрта баҳордан баракали меҳнат қилган бободеҳқоннинг пешона тери натижаси — бу. Уни тезроқ йиғиб-териб олиш учун кўпроқ техника воситаларидан фойдаланиш лозим.

М. КАРОМОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

«ОҚ ОЛТИН» ХИРМОНИГА

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 14 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Областлар	Бир кунда	Мавсум бошидан	Шу жумладан машинада терилгани: Бир кунда	Шу жумладан машинада терилгани: Мавсум бошидан
Хоразм	2,39	18,68	1,11	2,48
Андижон	1,20	11,32	0,05	0,09
Қашқадарё	1,45	9,69	0,86	2,93
Фарғона	1,42	8,01	0,05	0,08
Наманган	1,11	7,17	—	—
Сурхондарё	0,77	6,33	0,09	0,19
ҚҚАССР	0,81	4,42	0,27	0,51
Тошкент	0,51	3,44	0,01	0,01
Бухоро	0,71	2,16	—	—
Самарқанд	0,19	0,63	—	—
Сирдарё	0,12	0,51	—	0,02
Республика бўйича:	0,91	6,16	0,20	0,55
Шу жумладан ингичка толали пахта:				
Наманган	2,34	16,04	—	—
Сурхондарё	0,86	7,14	0,11	0,11
Қашқадарё	0,56	3,58	0,10	0,10
Самарқанд	0,59	1,94	—	—
Республика бўйича:	0,74	5,77	0,10	0,10

ДЕФОЛИАЦИЯ ҚАНДАЙ БОРМОҚДА?

Республикада ғўза дефолиациясининг бориши тўғрисида 14 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи устун— областлар, иккинчи устун— бир кунда, учинчи устун — мавсум бошидан буён.

Қашқадарё	6,5	78,6
Тошкент	8,7	65,6
Сирдарё	8,1	63,1
Сурхондарё	6,3	57,1
Наманган	7,4	46,7
Хоразм	5,5	40,6
Қорақалпоғистон АССР	5,5	31,9
Андижон	6,7	29,7
Бухоро	4,4	21,2
Самарқанд	2,7	9,3
Фарғона	2,1	7,5
Республика бўйича	6,1	45,0

МАҲСУЛОТ СИФАТИНИ МУТТАСИЛ ОШИРИБ БОРАЙЛИК

КПСС XXVII съездининг маҳсулот техникавий даражаси ва сифатини ошириш юзасидан белгилаб берган қарорларини бажариш, бу ишни XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси қарорлари асосида яхшилаш вазифалари 14 сентябрь куни Тошкентда бўлиб ўтган республика кенгашида муҳокама қилинди.

Кенгашни Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ғ. Ҳ. Қодиров очди. Унда область ижроия комитетлари, министрликлар, идоралар, бирлашмалар, корхоналар, давлат қабули органларининг раҳбар ходимлари қатнашдилар.

Республика Министрлар Совети Раисининг ўринбосари В. В. Судаpенков доклад қилди.

Докладчи ва кенгашда сўзга чиққан кишилар маҳсулот сифати республика корхоналари учун энг асосий муаммо бўлиб қолаётганлигини, уни ҳал қилишга меҳнат коллективлари, давлат қабули ходимлари, олимлар ва мутахассисларнинг куч-ғайратларини йўналтирилиши лозимлигини уқтириб ўтдилар, айрим ижобий силжишлар ҳам қайд этилди: Ўзбекистон заводлари ҳамда фабрикалари ҳозир жаҳон намуналарига мос келадиган ҳамда давлат сифат белгиси берилган 300 хилдан ортиқ маҳсулот ишлаб чиқармоқда. Биринчи ярим йилликда олий сифат категориядаги маҳсулот ишлаб чиқариш 14 процент кўпайди. Ресурсларни тежаб-тергаб сарфлаш борасидаги ишлар кучайтирилди.

Шу билан бирга, деб таъкидлашди кенгаш қатнашчилари, беш йилликнинг ўтган даврида маҳсулотнинг техникавий даражаси ва сифатини тубдан яхшилашга муваффақ бўлинмади. «Сифат» программаси тўла ҳажмда бажарилмаяпти. Янги машиналар, ускуналар, асбоблар, аппаратлар ва автоматлаштириш воситалари ҳаддан ташқари суст ўзлаштирилмоқда. 1987 йилда яратилган 48 та техника намунасининг фақат еттитаси ишлаб чиқарила бошлади. Бу намуналарнинг кўпи замонавий талабларга мос келмайди.

Янгиликлар лойиҳаланаётган босқичдаёқ уларнинг юксак техникавий-иқтисодий кўрсаткичларини таъминламаяпти. Маҳсулотнинг техникавий даражасига иқтисодий таъсир воситаларидан, шунингдек сифат группалари сингари жамоат тузилмаларидан суст фойдаланилмоқда.

Кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари А. С. Икромов, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, республика Госплани раиси И. Искандаров, Тошкент шаҳар партия комитетининг биринчи секретари Б. Ф. Сатин иштирок этдилар. (ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН МЕҲМОНИ

Норасмий визит билан СССРда меҳмон бўлиб турган Финляндия бош министри Харри Холкери Ўзбекистонга келди. Тошкент аэропортида уни Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ғ. Ҳ. Қодиров, республика ташқи ишлар министри С. О. Азимов, бошқа расмий кишилар кутиб олдилар.

14 сентябрь куни Ғ. Ҳ. Қодиров Х. Холкери билан суҳбатлашди. Суҳбат чоғида дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисидаги шартноманинг мустаҳкам негизида ривожланаётган Совет—Финляндия муносабатларининг аҳамияти таъкидланди. Бу шартноманинг қирқ йиллигини яқинда иккала мамлакат жамоатчилиги нишонлади. Ғ. Ҳ. Қодиров СССР билан Финляндия раҳбарлари ўртасидаги музокараларнинг ва уларнинг анъанага айланган олий даражадаги учрашувларининг самарали характерини таъкидлади.

Х. Холкери самимий кутиб олинганлиги учун Финляндия раҳбарияти ва халқи номидан миннатдорчилик билдирди ҳамда СССРда амалга оширилаётган қайта қуриш икки томонлама ҳамкорликни кенгайтириш учун янги катта имкониятлар очаётганлигини айтди.

Ғ. Ҳ. Қодиров республикада XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси қарорлари қандай бажарилаётганлиги тўғрисида, қайта қуриш, демократия ва ошкораликни ривожлантириш масалалари тобора теранлашиб бораётганлиги ҳақида сўзлаб берди.

* * *

Х. Холкери Тошкентнинг диққатга сазовор жойлари билан танишди, музейларни, В. И. Ленин номли СССР Халқлари дўстлиги саройини бориб кўрди.

Суратда: шаҳар билан танишиш пайти.

В. Созинов ва А. Горокрик фотоси (ЎзТАГ).

ОДАМЛАРГА ХИЗМАТ ҚИЛИШ — ФАННИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАСИДИР

М. С. ГОРБАЧЕВнинг Красноярск ўлкаси меҳнаткашлари билан учрашувлари

КРАСНОЯРСК, 13 сентябрь. Куннинг иккинчи ярмида КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари СССР Фанлар академияси Сибирь бўлими Красноярск филиалининг олимлари билан учрашди.

М. С. Горбачев мажлис аҳлини қутлаб, сибирликлар билан дастлабки учрашувлар натижаларидан мамнун эканлигини айтди. Шиддат билан олға бораётган, халқ хўжалиги комплексини бунёд этишнинг ниҳоятда муҳим босқичига чиқиб олган ўлка ишларига дахлдорлик ҳамиша мароқлидир, деб таъкидлади у. Бу ўлка Жанубдаги даштлардан бошланиб, Шимолий муз океанида поёнига етиши ва бу ерда зуваласи пишиқ кишиларнинг оғир иқлим шароитларида яшаётганлигини кўриш қизиқарлидир.

Сафаримиздан муддао романтикага мойиллик ҳам, янги ўлкаларни кезиш ҳам эмас. Бизни Красноярск ўлкасида ишлар қандай бораётганлиги ташвишга солмоқда.

Красноярск ўлкаси ишлаб чиқариш кучларини ривожлантириш мавзуи турли кенгашлар ва мажлисларда тез-тез тилга олинмоқда. Бунга шуни ҳам илова қилиб қўйиш лозимки, ўртоқлар, сўнгги икки йил мобайнида Красноярск ўлкаси меҳнаткашларидан одамларнинг турмушига, халқ хўжалик вазифаларини ҳал этишга оид жуда кўплаб масалалар хусусида анчагина хат келди.

Ўзингиз бир мулоҳаза юритиб кўринг: бу ерга жуда катта капитал маблағлар — миллиард-миллиард сўм сарфланмоқда! Ҳамонки шундай экан, территория комплекслари эндигина қанотини ёзаётганлигини, нуфузли академия борлигини ҳисобга олиб, худди ана шу базада оқилона ёндашувни ташкил этиш мумкин, биз мазкур академиядан аниқ илмий прогноз олишга ҳақлимиз. Хўш, аслида нима бўлмоқда, илмий ёндашув қаёққа ғойиб бўлмоқда ёки ғойиб бўлди? Бунга ким айбдор? Агар ҳозир ишлаб чиқариш туркуми ва инфраструктура, аввало, социал инфраструктура қурилиши суръатлари ўртасидаги узилиш масалалари кўндаланг бўлган экан, агар қувватларни кўпайтириб бораверииш экологиянинг ўткир масалаларига рўбарў келаётган экан, агар бундан буён ҳам гидротехника иншоотларини қураверииш миллион-миллион гектар ерга завол бўлиш хавфини туғдираётган экан, бошқарувнинг қайси бўғинида биз илмий ёндашувни дафн этиб қўйдик.

Олимлар бизга ана шу станциялар ва тўғонлар бирин-сирин қад кўтарганда ҳамма нарса яхши бўлади, деб ваъда қилган эдиларку. Бу ҳол халқни ниҳоятда таҳликага солиб қўйди. Сиз, бу ерда яшаётган кишилар ҳам эндиликда халқ бу аҳвол билан муроса қилишни истамаётганлигини билсангиз керак. Агар шу йўлдан бораверадиган бўлсак, миллиард-миллиард маблағ совурилиб кетади ва бу ерда чидаб бўлмайдиган вазият юзага келади. Наҳотки, биз шу таҳлитда қуришимиз лозим бўлса?

Табиат хавф остида қолиб, одамларнинг манфаатлари ҳам анча нарига, охирги ўринга суриб қўйилган экан, наҳотки, ўртоқлар, биз ишни шу тарзда олиб боришимиз зарур бўлса? Бундай бўлмайди. Бўлмаслиги керак ва ҳозирнинг ўзидаёқ шундай бўлмаяпти. Холис бўлайлик. Ушбу регионнинг равнақига дахлдор илмий ҳақиқат сиз олимларнинг қўлидадир. Суҳбатимиз партиявий, давлат нуқтаи-назаридан бўлишини, демак, масъулиятли, принципиал тарзда ўтишини истар эдим. Бунга катта эҳтиёж бор. Сўз сизга ўртоқлар.

Биринчи бўлиб ўлка ижроия комитети раисининг биринчи ўринбосари, план-иқтисод бошқармасининг бошлиғи **Ю. К. Абакумов** сўз олади.

Кейинги йилларда бизни, деди у, тараққиёт масалалари, ҳам корхоналарнинг, ҳам бутун-бутун территорияларнинг хўжалик юритиш натижаларга кўра, меҳнаткашларга уй-жой, маиший шарт-шароитлар яратиш хусусида ниҳоятда юксак даражада неча бор танқид қилишди. КПСС Марказий Комитетининг «Меҳнаткашларнинг социал-маиший шароитларини яхшилаш юзасидан КПСС Красноярск ўлка комитетининг иши тўғрисида»ги қарори куч-ғайратимиз сарфланаётган жабҳаларни кўп жиҳатдан ўзгартиришга, ривожланиш концепциясини қайта идрок этишга, экономика, социал сиёсатни сифат жиҳатдан такомиллаштириш масалаларига амалда жиддийроқ киришишга ёрдам берди.

М. С. Горбачев: Хўш, ноишлаб чиқариш соҳаси ўлкангизда шу қадар паст салмоқни эгаллаб турганлигининг боиси нимада? Ўлка ижроия комитети нима билан шуғулланди, ахир?

Ю. К. Абакумов: Биз олишиб келдик...

М. С. Горбачев: Обдон олишибсизу, аммо орангизда «қурбонлар» йўқ? **(Жонланиш. Кулги).** Бу жангда батамом ютқазиб қўйдингиз... Министрликларга талабчанроқ бўлиш, ҳатто баъзи қувватларни тўхтатиб қўйишгача бориш лозим.

Ю. К. Абакумов: Министрлик ишламай қолгудек бўлса, давлат ҳам маҳсулот олмайдида...

М. С. Горбачев: Йўқ. Агар биз ҳозир одамлар манфаатини ўйлаб, қатъий ҳаракат қилмасак, давлат ҳам ҳеч нарса ололмайди: ишлаб чиқариш кучларини ривожлантириш тўхтайди. Экстенсив экономика билан, ишлаб чиқариш ва социал қурилиш ўртасида катта узилиш шароитида жамиятни ривожлантириб бўлмайди. Биз бу йўлдан бора олмаймиз. Ўн учинчи беш йилликда сиз ноишлаб чиқариш соҳаси учун қандай салмоқ бўлишини таклиф этмоқчисиз?

Ю. К. Абакумов: 30 процент атрофида. Ҳозир министрликлардан планларнинг қайтиб келишини кутиб турибмиз. Аммо тахминимизча, ушбу салмоқ яна 25 процентдан ошмаса керак.

М. С. Горбачев: Ғамгин жавоб бердингиз. Яна бир саволим бор: нега энди сизда теплицалар йўқ? Холбуки, қўшниларингиз бу масалани аллақачон ҳал этишган.

Ю. К. Абакумов: шу хусусда ҳукуматнинг қарорлари чиққан эди.

М. С. Горбачев: Вазифани шу таҳлитда қўйиш лозим — ҳар бир ишловчи киши учун бир квадрат метрдан теплица саҳни тўғри келиши лозим. Бу масалани яқин йиллар ичида ҳал этиш лозим.

СССР Фанлар академиясининг вице-президенти, Фанлар академияси Сибирь бўлимининг раиси, академик **В. А. Коптюг** минбарга чиқади: «Сибирь» программасига тааллуқли ишларда иштирок этаётган 700 ташкилотнинг ҳар бирини ўтган йиллар мобайнида ўз министрлиги ёки идораси маблағ билан таъминлаб келди. Тармоқ ташкилотларининг тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи маблағ билан таъминлашга ўтиши муносабати билан буларнинг кўпчилиги тармоқлараро характердаги ишларни маблағ билан қандай таъминлаш керак деган муаммога дуч келдилар. Янги вазиятда министрликлар, одатда ана шу ишларни маблағ билан таъминламаяптилар. Масалан, Красноярск олимлари экология жиҳатдан муҳим бўлган «Тоза Енисей» программасини ким маблағ билан таъминлаётганини, гидроэнергетика қурилишининг бўлажак объектларини техникавий-иқтисодий жиҳатдан асослаш экспертизаси билан боғлиқ экспедиция ишларига ким ҳақ тўлаётганлигини ҳанузбилмайдилар.

«Сибирь» программаси бўйича бош муассаса бўлган Сибирь бўлими ишни ташкил этиш ва маблағ билан таъминлаш системасини ўзгартириш имконини берадиган йўлларни қидирмоқда, бундан муддао ана шу программа бўйича самарали ишлаётган тадқиқотчилар ва лойиҳачилар коллективларини сақлаб қолишгина эмас, балки «Узоқ Шарқ» ва «Урал» программалари сингари бошқа регионлар программалари коллективларининг оёққа туриб олишига ёрдам беришдир.

Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг миқёсларига кўра, Красноярск ўлкаси Шарқий Сибирь иқтисодий районининг ярмини ташкил этади, деди Красноярскдаги қишлоқ хўжалик илмий тадқиқот институтининг директори, ВАСХНИЛ мухбир аъзоси **Н. А. Сурин**. Сўнгги йилларда об-ҳаво турлича келган кезларда ҳам ҳосилдорлик ва маҳсулдорлик кўрсаткичлари бир қадар барқарорроқ бўлиб қолди. Чорвачиликда озуқа самарадорлиги кўтарилди, ишлаб чиқаришнинг рентабеллиги ошди. Тухум, картошка етиштириш овқатланишнинг рационал нормалари даражасига кўтарилди.

М. С. Горбачев: Бугун етиштирилаётган барча ҳосил йиғиб олиниб, сақланса ва қайта ишланса, қанча миқдорда қўшимча маҳсулотга эга бўлур эдик?

Н. А. Сурин: 30-40 процент атрофида. Ҳозир ўлкада 1995 йилга қадар қайта ишлаш саноати тармоқларини ривожлантириш программаси ишлаб чиқилган. Биз деҳқончиликнинг зоналар системасини такомиллаштиришга асосий эътибор бермоқдамиз. Институтимизда экинларнинг 45 нави яратилган, буларнинг бир қисми ўзининг генетик потенциали жиҳатдан жаҳондаги энг яхши намуналардан қолишмайди. Масалан, маржумак (гречиха) навларидан гектар бошига 35 центнер, буғдой навларидан 50 центнер, арпа навларидан 80 центнер ҳосил олса бўлади.

М. С. Горбачев: Сиз яратган навлар хўжаликларда юқори ҳосил беряптими?

Н. А. Сурин: «Назаровский» совхозида арпа навимиз ҳосилдорлиги 50-60 центнерга етди. Шу кунларда эса Ужур районидаги «Искра» совхозида арпа экилган ҳар гектар ердан 70 центнергача ҳосил олинмоқда.

М. С. Горбачев: Ўртоқ Вепрев раҳбарлик қилаётган «Назаровский» совхозининг сири нимада? Бу хўжалик қўлидаги фондлар ўлкадаги ўртача фондлардан камроқ бўлса ҳам, сўнгги 20 йил мобайнида бу ерда ниҳоятда яхши натижаларга эришилмоқда.

Деҳқон яхши қўлига уруғлик, чорва яхши селекциясининг берилиши — ишнинг бир жиҳатидир. Хўш, кейин нима бўлади? Эҳтимол, гап инсоннинг ерга муносабатидадир? У ўзини нечоғлик ер соҳиби деб билишидадир? Хўш, ҳар қалай, Вепревнинг сири нимада? Мен у раҳбарлик қилаётган хўжаликнинг юксак кўрсаткичларини, айниқса, Красноярск ўлкаси аграр комплекси раҳбарларининг уқувсизлигини исботлаб берган унинг нутқларини кўпчилик ёқтирмаслигини биламан. Ҳоли-жонимизга қўймаяпти деб, уни ҳатто бадарға қилишмоқчи ҳам бўлишди. Хўш, ўлкани алғов-далғов қилаётган бу кишининг ўзи ким? Вепрев, ишни мана бундай қилиш керак, аслида эса бунинг акси бўлмоқда, деб таъкидламоқда. Олимлар бу саволга жавоб беришлари мумкинми?

Айни вақтда Красноярскда озиқ-овқат программаси ўткир бўлиб турибди. Одамлар қийинчиликлар ҳам ўтиб кетар, экологик зўриқишларга ҳам бардош берамиз, деб тўғри мушоҳада юритмоқдалар. Бу масалалар тез орада бартараф этилади. Аммо озиқ-овқат программасини ҳал этишда реал силжишлар бўлиши лозим. Регион фани эса ана шу силжишларни таъминлаши лозим.

Сўз «Назаровский» совхозининг директори **А. Ф. Вепревга** берилади.

М. С. Горбачев: Аркадий Филимонович, Красноярскда обдон «қулоқни батанг» қилишди: ҳамиша озиқ-овқат тўғрисида савол беришмоқда. Эҳтимол, қишлоқда дуруст яшаб, шаҳар ҳақида ўйлашмаётгандир? Ўзи нима гап?

А. Ф. Вепрев: Михаил Сергеевич, сизнинг кўрганларингиз ҳали ҳолва, деб ўйлайман. Красноярск ўлкасида аҳолини озиқ-овқат билан таъминлаш борасида қишлоқ хўжалигида содир бўлган аҳвол ниҳоятда жиддийдир. Красноярск ўлкасида қишлоқ хўжалиги абгор бўлди. Совхозимизга ўхшаган ёки шунга яқин хўжаликлар бармоқ билан санарли. Лекин ҳозирча уларнинг ҳам келажаги порлоқ эмас. Красноярск ўлкасида нималар бўлаётганини кўриб турибсиз. Саноат тез ривожланаётган бўлса ҳам, аммо комплекс тарзда қурилмаяпти, хўш бунинг нима ҳожати бор? Буни ҳеч ким билмайди. Автомобиль прицеплари заводини ҳам қуриб юборишди. Нега бу корхона Красноярскда қурилди? Мухтарам академигимиз бу ерда нефть хусусида гапирди. Агар бутун Совет Иттифоқига прицепларни жўнатадиган бўлсак, ана шу нефть ҳам етмай қолади. Красноярск ўлкаси қишлоқ хўжалиги учун ноқулай зонада жойлашган. Агар қишлоқ хўжалигига эътибор бермасак, уни тиклаш ниҳоятда қийин бўлади. Қишлоқ хўжалиги кўпчилик саноат корхоналари ва қурилишларга нисбатан анча мураккаброқдир. Хўш, унга муносабат қандай бўлди? Йил сайин такрорланаётган бир мисолни айтиб ўтмоқчиман. Куз келиб, дон тайёрлаш бошланганда район партия комитетларининг секретарлари баланс ҳисоб-китобига йиғилишиб: чўчқачиликка 40 ёки 60 процент, қорамолга 50 процент ғалла қолдирилсин, чорвачилик маҳсулоти етиштириш эса илгариги даражада қолаверсин, дейишади. Буни қандай қилиб уддаласа бўлади? Михаил Сергеевич, бу кўрсатмаларнинг ҳаммаси юқоридан бўлган, амалпарастлик йўлида қилинган деган тасаввур ҳосил бўлди менда. Биз иш чаппасига кетганини кўриб, шу масалаларни кўтариб чиққан эдик. Бизни йўлдан қайтган деб атаса ҳам бўлар эди.

Хуллас, Красноярск ўлкасини боқса бўладими? Мен масалани шу таҳлитда тушунмоқдаман.

М. С. Горбачев: Худди ана шундай.

А. Ф. Вепрев: Дарҳақиқат, аввало, одамларни тўйдириш керак, улар ўз йўлларини танлаб олишлари ҳам керак. Халқ мулкка эгалик ҳуқуқидан маҳрум бўлган, бу ҳаммага маълум ҳақиқат... Одамлар фермага келишганида давлат мол-мулкига дуч келишади, уйга қайтишганида давлат уйига қайтишади. Шу боисдан ҳам пудратнинг барча турлари — ижара, коллектив пудрати — қишлоқ хўжалигини тиклаш йўлидир. Аммо бу ҳам йўлнинг ҳаммаси эмас.

М. С. Горбачев: Бунга шубҳа йўқ. Аммо қишлоқдаги социал шароитлар қалай?

А. Ф. Вепрев: Оилавий фермага ўтиш тўғрисидаги масалани қўйиш керак. Марҳамат, ўтаверинг, дейишингиз мумкин: қишлоқ хўжалигимиз шундайки, етиштирилган маҳсулотга қараганда икки баравар кўп маош тўланмоқда. Буни бирон-бир одам тасаввур қилолмаса керак. Аммо фақат биз шундай қилмоқдамиз.

М. С. Горбачев: Шу ўринда бирон-бир хўжалик ходими ва у билан биргаликда ишлаётган совхоз ишчиси ёки колхозчи нима учун ўртоқ Вепрев раҳбарлик қилаётган хўжалик кўрсаткичлари даражасига етиб олиш учун ҳаракат қилиши керак, деган савол туғилади. Ҳамонки, уларнинг маоши худди ана шу кўрсаткичлар шароитида ҳам, хўжалик зиён кўраётган бўлса ҳам ўша-ўша ёки ҳатто юқорироқ бўлса, интилишнинг нима ҳожати бор. Бунинг устига давлат бу хўжаликлардаги қурилишлар учун пул ҳам ажратмоқда.

А. Ф. Вепрев: Бундан буён шу таҳлитда давом этиши мумкин эмас. Бундан воз кечиш керак.

М. С. Горбачев: Сизга дангал савол бермоқчиман. Бир вақтлар биз ялпи ишни тез ўтказган эдик. 1929—1933 йилларда шундай бўлган эди, ҳозиргача жабрини тортяпмиз. Агар яна ижарани бошлагудек бўлсак, ана шу туб бурилишни бадном қилиб қўймасмиканмиз?

А. Ф. Вепрев: Йўқ, Михаил Сергеевич, ҳали сўзим тугагани йўқ. Бу масалани пухта ўрганиш керак, деб ўйлайман. Айрим хўжаликларда деҳқонларнинг 5—6 та қорамоли бор. У ҳар бир сигирдан 1,5 минг литр сут соғиб олаётгани йўқ, албатта. У хўжаликда сут соғувчи ёки молбоқар бўлиб ишламоқда. Совхозда эса ҳар сигирдан 1,5 минг литрдан сут олмоқда. Хўш нега у фермага ишга чиқмоқда? Бу одам совхоздан юлиб олиш, ўз хонадонига ташмалаб кетиш учун ишга чиқмоқда. Бундай хўжаликларда масалани ё совхозда ишлайсиз ё совхозни тарқатиб юборамиз қабилида қўйиш лозим бўлади. Қўлингизга ер-сув, сигир-бузоқ бериб қўямиз. Ишлаб чиқариш билан шуғулланинг, дейиш лозим бўлади. Айни вақтда бу ўринда одамлар фақат ўз ихтиёрлари билан ишлашлари керак.

М. С. Горбачев: Кўпчиликнинг пудратга хуши йўқ. Пудратга бош қўшган одам куну-тун ер-сувдан, фермадан, яйловдан кўз-қулоқ бўлиб туриши керак-да.

А. Ф. Вепрев: Буни деярли ҳеч ким хоҳламаяпти. Хўш, нега энди мен қора терга тушиб ишлашим керак экан, ахир ишга чиққандек бўлиб ғимирлаб юриб пул олишяпти-ку...

М. С. Горбачев: Мен худди ана шуни мамлакатимиз деҳқонларини ердан бездириб қўйишган, деб атамоқдаман.

Учрашувда «Красноярскгеология»нинг бош директори **В. Г. Накоряков**, СССР Фанлар академияси Сибирь бўлими раисининг биринчи ўринбосари, академик **А. А. Трофимук**, «Главкрасноярскстрой» бошлиғи **И. А. Саенко**, «Красноярскуголь»нинг бош директори **В. А. Гуськов**, «Крастяжмаш» ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори **А. М. Румянцев**, Красноярск университетининг ректори **В. С. Соколов**, «Красноярсклеспром» бош директори **И. А. Кириллов**, СССР рангли металлургия министри **В. А. Дурасов**, СССР кўмир саноати министри **М. И. Щчадов**, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари **Ю. П. Баталин** ҳам сўзга чиқдилар.

М. С. Горбачев учрашувга якун ясаб, бундай деди: Суҳбатимиз давом эттирилиши ва амалий қарорлар қабул қилиш билан якунланиши керак.

Аввало ҳозирги учрашув, ўртоқларнинг нутқлари Красноярск ўлкасидаги ишларнинг аҳволига партия Марказий Комитети ва ҳукумат берган баҳонинг тўғрилигини тасдиқламоқда. Шугина эмас, агар биз муҳокама қилинаётган муаммоларни янада чуқурлаштирсак, конкретлаштирсак, у ҳолда шундай жиҳатлар очиладики, улар ғазабни қўзғатади, энг муҳими эса, ранжитиб қўяди. Фойдасиз, ўлик бўлиб қолган нарсалар Красноярск ерига кўплаб кўмиб ташланган. Очиғини айтганда, бу хўжасизлик деб аталади. Бундай хўжасизлик учун, мен тўғрисини айтаман, марказ ҳам жавоб беради, чунки планлаштириш, ишлаб чиқариш кучларини жойлаштириш идеологияси марказнинг қўлида. Ишни уддалай олмаган идоралар ҳам бунинг учун жавоб берадилар. Улар ўз маҳкамаларининг манфаатлари асири бўлиб қолдилар. Ахир шу ҳам иш бўлдими: Энергетика министрлиги ва Кўмир саноати министрлиги ўлкада жуда катта кўламдаги ишларни авж олдириб-ди-ю, ноишлаб чиқариш соҳасини барпо этишга боргйўғи 18 процент капитал маблағ ажратишни кўзда тутибди. Бундай позицияни илмий жиҳатдан ҳам, оддий хўжалик ҳисоб-китоблари жиҳатидан ҳам оқлаб бўлмайди. Инвестиция сиёсати бузилганлиги фансиз ҳам яққол кўриниб турибди.

Лекин шуни ҳам айтишим керакки, бунинг учун Красноярск ўлка партия комитети, ўлка ижроия комитети, барча хўжалик ходимлари ҳам маълум даражада жавобгардирлар. Улар маҳкамачилик тазйиқига бардош бера олмадилар, бу тазйиққа территория манфаатларини, комплекс манфаатларини, комплекс ёндашувни қарама-қарши қўя олмадилар. Бундай кенг кўламли ишларда фақат комплекс ёндашувнигина оқлаш мумкин.

Фан ҳам ҳамма ишни қилмади: Г. И. Марчук СССР Фанлар академиясининг Сибирь бўлимига бошчилик қилганида ҳам, фанлар академияси Сибирь бўлими президиумининг ҳозирги раиси ўртоқ Коптюг ҳам ҳамма ишни қилишмади, қаттиқ позицияда туришмади. Ахир илм-фан мустақил, илмий жиҳатдан асосланган фикр, агар бошқача иш тутилаётган экан илм-фан масалани ҳар қандай давлат даражасида ўртага қўйиши мумкин.

Красноярск ўлкасида ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантиришнинг биринчи босқичидан сабоқ чиқариб олиш учун биз бу танқидни қабул қилишга мажбурмиз. Бу — биринчиси.

Иккинчидан. Мана шу бой ўлкада, шу гўзал масканда ишлар қандай авж олдириб юборилди! Бу ерда кўп иш қилинган бўлишига қарамай, бу ишлар ҳақиқий хўжайинлар каби эмас, балки юлғичлик билан қилинганлиги учун қадрсизланмоқда. Гўё қандайдир мустамлакачилар бир йилга бу ерга келиб, ресурсларни талаб, уларни қаёққадир олиб кетмоқчи бўлганга ўхшайди. Шу билан бизнинг ишимиз тугайди, биздан кейин бўлганича бўлаверсин, дейишганга ўхшайди.

Аммо биз, ўртоқлар, бу ерга абадий келганмиз. Ишни шу тарзда юритиб бўладими, ахир? Гўё келажакка дадил қарашга имкон берадиган потенциал вужудга келтирилгандек туюлади. Лекин иккинчи томондан қарасангиз, халқ хўжалиги тегишлича самара олгани йўқ. Бунинг устига ҳамма йўналишларда аҳвол шундай. Энг муҳими: буни қаранг, ана шу аҳвол инсонга қанчалик зарба берди. Уй-жойни олиб кўринг — ўткир муаммо, озиқ-овқат масаласида ҳам шу аҳвол. Экология эса нақадар ўткир тус олди.

Лекин буларнинг ҳаммаси бугунги суҳбатимиз кўрсатишича, — ҳал қилса бўладиган муаммолардир.

Ўн учинчи беш йиллик планига ва 2005 йилгача бўлган истиқбол планига киритиш учун пухта ўрганишни, асосли равишда ишлаб чиқишни талаб қиладиган муаммолар ҳам бор.

Сиз билан биз келишиб олганимиздек, бир қанча масалаларни яқин икки-уч йил ичида ҳал қилиш учун ажратиб олиш мумкин. Ишни тубдан яхшилаб олиш учун бу масалаларни ҳал қилиш керак.

Ўлкада агросаноат комплекси муаммоларини ҳал қилишга ўртоқ Вепрев ёндашувларини асос қилиб олиш лозим, сизнинг бу йўналишдаги программангизга тугал тус бериш керак. Бунинг устига биз КПСС Марказий Комитетининг бундан кейинги Пленумида аграр сиёсат масалаларини батафсил муҳокама қилишни режалаштирмоқдамиз. Айтишим мумкинки, Красноярск ўлкасида фақат ўзини таъминлабгина қолмай, бошқа регионларга озиқ-овқат маҳсулотлари етказиб бериш учун ҳам имкониятлар бор.

Уй-жойга келганда эса, бу ҳам ҳал қилса бўладиган вазифа. Лекин бу вазифани бажаришда, айниқса янги қурилиш корхоналарини жиҳозлашга тааллуқли ишларда ҳамма иштирок этиши керак.

Ниҳоят экология масаласи. Бугун бу мавзу унча жарангламади, лекин у ҳам бу ерда тилга олинган барча муаммолар каби ўткир масаладир. Масалан, гидростанцияларни нима қилиш керак? Гап, ўртоқлар гидротехника — нотўғри йўналиш дейилишида эмас, мутлақо бундай эмас. Гидротехника табиатни муҳофаза қилиш билан уйғунлашиб кетиши керак. Бу ерда маҳкамачилик манфаатлари тўқнаш келиб қолган. Идоралар лойиҳани арзонлаштираман, деб табиатга зарар етказганлар. Мана ниmalardan халос бўлиш керак! Яна бизга Красноярск ГЭСи ёки Саян-Шушенск ГЭСи каби улкан комплекслар зарурми ёки йўқми — ўйлаб кўриш лозим. Булар ҳеч нарсани ўзгартирмай, дарёларнинг табиий оқимидан фойдаланадиган қулай гидроэлектростанциялар бўлиши керак. Буни зўр диққат билан ўрганиб чиқиш лозим. Улкан гидроэлектростанциялар қуриш, дарёларни тўсиб, ерларни сувга бостириб юбориш, ана шундай масалаларнинг пайдо бўлишига олиб келди.

Сира кечиктириб бўлмайдиган муаммолар рўйхатини ишлаб чиқиш, экология масалалари юзасидан минимум программани тузиш лозим. Ҳам озиқ-овқат, ҳам уй-жой, ҳам экология юзасидан ана шу кечиктириб бўлмайдиган барча программалар ишлаб чиқилгандан кейин ҳисоботни одамларга тақдим қилиш керак.

Мамлакатимизнинг бу ердаги манфаатлари жуда катта, лекин Красноярск ўлкаси ҳам марказнинг мададига муҳтож. Ҳозирги беш йилликни якунлаш чоғида ҳам, келгуси планларни тузиш чоғида ҳам биз буни кўзда тутишга ҳаракат қиламиз.

Умуман, ўртоқлар, келинглар, келишиб олайлик: кўрсатма берилишини кутманглар. Асосий кўрсатмалар берилган. Сиёсий, иқтисодий шарт-шароитлар мавжуд, муайян муҳит яратилган. Эндиликда ҳар бир ташкилотнинг имкониятларидан асосли равишда фойдаланиш керак.

Ҳозирги вақтда кўпгина меҳнаткашлар кадрлар шошилмаяпти, имиллашяпти, масалалар тўпланиб қолмоқда, бошлиқлар эса ҳали ҳам мажлисбозлик қилишяпти, демоқдалар. Балки бизнинг кенгашимиз ҳам ишларни ўзгартира олмаса, уни ҳам яна бир кенгаш — фақат юқори даражадаги кенгаш деб аташади. Агар шундай бўлиб чиқса, бугунги гапларимиздан бу ерда ҳам, марказда ҳам бирор жиддий ўзгариш бўлмаса, шармандали бўлади. Биз бунга йўл қўя олмаймиз! Ишни қатъият билан ўнглаб олиш лозим. Бу хусусда Сиёсий бюро сиёсий йўл-йўриқ беради, деб ўйлайман.

Бош секретарнинг Красноярск ўлкасидаги учрашувлари давом этмоқда.

(ТАСС махсус мухбирлари).

• Океанлар орқали мулоқот:

ТИНЧЛИКНИ МУСТАҲКАМЛАЙЛИК

ЎЗТАГ МУХБИРИ ЭЛЬМИРА ТУХВАТУЛЛИНА ВА СИЭТЛЛИК ЖУРНАЛИСТ ЖЕЙН КЕРМАН ХОНИМ РЕПОРТАЖ ОЛИБ БОРАДИЛАР.

13 сентябрь куни Тошкент курантлари эрталаб соат 10 бўлганлигини билдириб бонг урганида, планетанинг у томонида, океанлар ортида, Американинг Вашингтон штатида соат миллари 20 ни кўрсатар, аммо ҳали 12 сентябрь эди. Шу пайтдан бошлаб бирордарлашган икки шаҳар — Тошкент ва Сиэтл аҳолиси ўртасидаги муносабатларда янги босқич бошланди. Минглаб кишилар айни бир хил воқеа муносабати билан тўпландилар, тантанали вазиятда «Тинчлик боғи» очилди. Маросимда тошкентликлар билан бирга Сиэтл вакиллари ҳам иштирок этдилар.

Биз Совет ва Америка журналистлари Тошкент боғида ишлар ниҳоясига етказилганлигининг гувоҳи бўлдик ва шу ҳақда биргаликда репортаж ёзишга қарор бердик. Бугун ўз ўқувчиларимизга шонли кун — 13 сентябрь тўғрисида ҳикоя қилиб бериш учун яна иш столи атрофига ўтирдик.

Жейн Керман: ёки 12 сентябрь. Ахир биз, Америкада, вақт жиҳатидан сизлардан «орқада қоламиз». Бироқ соат минтақалари яхши ният йўлида тўсиқ бўла олмайди. Шуни эслатиб ўтмоқчиманки, бу йил ёзда турли ёш ва касбдаги Америка гражданларининг етти группаси Ўзбекистон пойтахтида бўлди. Баъзилар, сизларда айтилишича, ўз ҳисобларидан отпуска олдилар, бошқалар мана шу сафарга ўз жамғармаларининг бир қисмини сарфладилар, қолганлар учун эса уларнинг дўстлари ва танишлари ёрдам бердилар. Бироқ ҳаммани Тошкентга бир мақсад — иккала мамлакат халқлари ўртасидаги дўстликни мустаҳкамлаш ишига ҳисса қўшиш, «Тинчлик боғи»ни барпо этишда қатнашиш истаги олиб келди. Сўнгги, еттинчи группа (мен ҳам шу группа составида бу ерга келдим) аъзолари тантанали воқеа гувоҳи бўлиш бахтига муяссар бўлдилар. Мен айниқса ўзим туғилиб ўсган шаҳар билан бевосита телефон алоқаси ўрнатилишини кутиб ҳаяжонланар эдим.

Эльмира Тухватуллина. Ана шу телефон алоқаси ўрнатилди. Тошкент вақти билан 10 дан 35 минут ўтганда минглаб миля, аниқроғи 10060 километр масофа орқали бирордарлашган шаҳарлар ўртасида мулоқот бошланди. Тошкентда бирордарлашган шаҳарлар комитетининг президенти, Сиэтл шаҳри мэрининг рафиқаси Розанн Ройэр телефон орқали гапира бошлайди. У ҳозир боғда нималар бўлаётганлиги тўғрисида гапириб бермоқда: шаҳар жамоатчилиги, диния бошқармаси, ижодий союзларнинг намояндалари, мактаб ўқувчилари, болалар, артистлар, москвалик архитекторлар, АҚШнинг СССРдаги элчихонаси вакиллари келишди. Духовой оркестр янграб, миллий рақс ва қўшиқлар ижро этилади.

Ҳикояни Сиэтл шаҳри мэри Чарльз Ройэр давом эттиради. Эфирда шўх овозлар, қарсаклар эшитилади. Ч. Ройэр Тошкент шаҳар ижроия комитетининг раиси Ш. Мирсаидовга табрик сўзи билан мурожаат қилади, «Биз шаҳрингизда рўй бераётган воқеалардан фахрланамиз, олис масофадан элас-элас овоз эшитилади. — Бундан 15 йил илгари Сиэтл ва Тошкент шаҳарлари ўртасида дўстлик алоқалари бошланган эди. Ҳозир эса ана шу дўстлик алоқалари туфайли боғ барпо этилди ва у кўплаб кишиларга қувонч бағишлайди деб умид қиламиз».

— Шарқда «бирга кўчат эккан кишилар ҳеч қачон мухолиф бўлмайдилар», деган нақл бор, деди бунга жавобан Тошкент шаҳар ижроия комитетининг раиси. — Ҳамиша дўст бўлиб қоламиз! Женевада, Вашингтонда, Москвада бўлиб ўтган олий даражадаги учрашувлар чоғида иккала халқ ўртасидаги муносабатларда ана шундай ёндашувга замин яратилди. Шаҳарларимиз ўртасидаги дўстона алоқалар — янгича сиёсий фикрлашнинг ёрқин намунасидир.

Яна Розанн Ройэр телефон олдига келади: У «Плаушерз» («Орала») тинчликпарвар ташкилотининг масъул секретари Дувайт Вильсон билан бирга ҳаяжон билан репортаж олиб борадилар. Бу репортаж сиэтлликларнинг Тошкентдаги «Тинчлик боғи» очилишида ҳаёлан иштирок этишларига имкон берди. Ҳамкасбим Жейн ҳам репортаж олиб боради:

Ж. К. Яқинда Тошкентнинг энг гўзал жойларидан бири — Шота Руставели кўчасига туташган бўм-бўш жойни ҳозир таниб бўлмайди. Чинор, қайрағоч, заранг, тол дарахтлари орасида ям-яшил шинам дам олиш зонаси барпо этилди. Бу рамзий боғдир. Боғдаги «ер тепалиги» — планетамизнинг кичик бир кўринишидир. Иккита кумуш юлдузча Совет-Америка муносабатлари тарихида биринчи бўлиб қардошлик алоқалари ўрнатган Тошкент ва Сиэтл шаҳарларининг географик жойлашишини кўрсатиб туради. «Ер тепалиги»дан «ҳаёт ҳовузи» сари борилади. Ҳовуз сатҳида ям-яшил дарахтлар орасида шимоли-ғарбий Американинг Тинч океани соҳилларидаги каби балиқлар «сузиб юрибди». «Осмон майдони»нинг қоқ марказида «Ҳаёт. Севги. Вақт ўйини» олти метрли скульптураси қад кўтарган. Скульптура муаллифи Рич Байер шимолий американлик индеецлар нақлида инсоннинг туғилишидан то ўлимигача бўлган ҳаётининг босқичларини кўрсатиб берган.

Э. Т. Мен бу ерда ўзбекларга хос чойхонани эслатувчи катта шийпонни, хонтахталарни кўриб турибман...

Ж. К. Буларнинг ҳаммаси Вашингтон, Оригон ва Калифорния штатларидан келтирилган арча, кедр ва қизил дарахтдан ясалган. Шийпон остида елкан шаклидаги вимпеллар ва улардаги алвонларда мамлакатимиз шимоли-ғарбий соҳили табиатининг рамзлари ифодаланган.

Э. Т. Боғни кўздан кечирар эканмиз, бирордарлашган шаҳарлар совет уюшмасининг вице-президенти С. В. Парамонов, Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диния бошқармасининг раиси Шамсиддин Бобохонов, Ўрта Осиё православ епархиясининг масъул секретари Георгий Касперский телефон орқали гаплашадилар. «Гордорстрой» трестининг бошлиғи Наум Зисман қурилишда алоҳида ўрнак кўрсатган американлик гражданлар фахрий ёрлиқлар билан мукофотланганликларини маълум қилади.

Сиэтл аҳолисига музикали табрик йўлланади, қўшиқда шундай куйланади «Америка ва биз, уруш даркор эмас, Америка ва биз — еримиз бир»...

Ж. К. Тантанали дақиқа бошланади. Тошкент шаҳрининг мўътабар қарияси Шомансур Шомансуров американлик ва совет ишчилари билан биргаликда ҳовуз сувини очади. «Ҳаёт ҳовузи»дан «дўстлик хиёбони»даги дарахтлар остига сув оқа бошлайди. Сув — ҳаёт. Мен бу сўзларни Тошкентда кўп марта эшитганман. Аммо бу нақл американликларга ҳам таниш. Сопол плиталар билан қопланган ирмоқлар эътиборни ўзига тортади. Бу плиталардаги суратларни штат мактаб ўқувчисидан тортиб губернаторигача — кўплаб американликлар чизишган.

Э. Т. Сиэтллик қурувчи — инженер Рон Недди билан суҳбатлашаман. «Бу рўёбга чиққан орзу, — дейди ҳаяжонини босишга уриниб у. — Мен ҳамиша қандайдир муҳим ишни амалга оширишни истардим ва мана орзуим ушалди! Бизлар бомбалар эмас, балки тинчлик боғларини барпо этишимиз керак. Биз тинч дунёни бузишимиз эмас, балки бунёд этишимиз лозим».

Авлодларга мактуб солинган капсула ерга кўмилади. У орадан ярим аср ўтгач, 2038 йилнинг 13 сентябрь куни очилади. Ўшанда келгуси авлодлар ёрқин келажак ҳамда тинчликка бўлган умид ва ишонч тўғрисидаги сўзларни ўқийдилар.

Ж. К. Эҳтимол ўшанда янада чирой очадиган боққа дўстлашган болаларимиз ва набираларимиз келишар. Ҳозирча тошкентликларга — тантана қатнашчиларига ватандошларим оддий эсдалик совғаларини — биз боғда кўриб турган сопол плитачаларни ва Сиэтл аҳолисининг адреслари ёзилган мактубларни топширишади. Сизларга олис Америкадан мана, нималарни ёзишади: «Шаҳарларимиз турли система кишилари дўстлик ва иноқликда, бир-бирини тушунган ҳолда ишонч билан яшашлари мумкинлигини неча бор исботладилар».

Э. Т. Бу фикр минглаб тошкентликлар ва миллионлаб совет кишиларининг фикрига ҳамоҳангдир. Эртага ҳамкасбим Жейннинг юртдошлари ватанига жўнаб кетишади. Улар Тошкент шаҳрида тинчлик, дўстлик, ҳамкорлик рамзи бўлган ажойиб боғ қолдирдилар.

Ж. К. Меҳмондўст Тошкент шаҳридан жўнаб кетар эканмиз, шундай деймиз: Сизларга ҳамиша тинчлик ва бахт-саодат ҳамроҳ бўлсин. Яна Тошкент ва Сиэтлда кўришгунча, хайр! — деб қоламиз. **(ЎзТАГ).**

Дунё овози

БИРМА:

ХАЛҚ МАЖЛИСИ ҚАРОРИ

Бирмада яқин уч ой ичида кўп партиявийлик асосида ялпи сайлов ўтказилади, лекин оппозиция талаб қилгудек бўлса, сайлов бундан олдинроқ ҳам бўлиши мумкин. Бирма Иттифоқи Социалистик Республикаси Халқ мажлиси (парламенти)нинг Рангунда тугаган навбатдан ташқари сессияси ана шундай қарор қабул қилди. Сессия мамлакатда умумий забастовка бошлангач 1988 йил 8 августда жорий этилган ҳарбий ҳолат тўғрисидаги қонунни бекор қилди. Умумий забастовкани ўтказиш ташкилот комитети 12 сентябрда эълон қилинган баёнотида ҳукуматга қарши намойишчиларнинг иштирокчиларини ҳукумат дарҳол истеъфо бериши ва 1974 йилги конституция бекор қилиниши учун курашишга чақирди.

АФҒОНИСТОН:

ЭКСТРЕМИСТЛАР ЖИНОЯТИ

Кобул марказидаги янги портлаш Афғонистон пойтахти аҳолиси орасида кўпгина қурбонларга олиб келди. Шаҳринав районидаги серқатнов кўчалардан бирида ичига кўп миқдорда портловчи модда жойланган автомашина портлади. Афғон экстремистлари тайёрлаб амалга оширган бу жиноятдан 10 га яқин киши, жумладан болалар ва аёллар ҳалок бўлди.

АҚШ:

ХАТАРЛИ ШАҲАРЛАР

Детройт — «Американинг автомобиль пойтахти» ҳисобланади. Эндиликда бу шаҳар яна бир, ёмон ном чиқарди. «Фри пресс» маҳаллий газетасида эълон қилинган жиноят статистикаси маълумотларига кўра, болаларни ўлдириб кетиш жиҳатидан бу шаҳар мамлакатда биринчи «ўрин»ни эгаллаб турибди. Детройт кўчаларидаги қотилликларда болалар нобуд бўлмоқда. Американинг энг катта 10 та шаҳардагига қараганда бу ерда ана шундай қотиллик ўртача уч баравар кўп содир бўлмоқда. Ёшлар яшаши ниҳоятда хавфли бўлган иккинчи шаҳар Чикагодир. Шундан кейин навбат Лос-Анжелес, Даллас, Филадельфия, Хьюстон ва Нью-Йоркка келади.

(ТАСС).

Улкамизда олтин куз тўкин дастурхон ёйди. Бунда соҳибкору миришкорларнинг хизмати катта.

Оқолтин районидаги Усмон Юсупов номли совхоз деҳқонлари бу йил давлатга 180 тонна қовун, 1070 тонна тарвуз етказиб бериш мажбуриятини олишган. Бунинг учун миришкорлар эрта баҳорданоқ 64 гектар майдонга қовун-тарвуз экишди. Ҳосил мўл бўлди. Навбат — етиштирилган ҳосилни тез ва соз йиғиб-териб олишга келди. Хўжалик соҳибкорлари ҳозир кунига 20—30 тоннадан ширин-шакар қовун-тарвуз маҳсулотлари топшириб районда биринчи ўринда боришаётир. Мусобақада 6-бўлим деҳқонлари пешқадам.

СУРАТДА: бўлим бошлиғи — Озод Ризбоев, тажрибали полизчи — Олимжон Мелиқўзиев ва полизчилик бригадаси бошлиғи Абдусаттор Абдусаломовлар.

А. Тўраев фотоси.

ДИҚҚАТ, ЯНГИЛИК:

ТАННИ СОҒ, УМРНИ УЗОҚ ҚИЛАДИ

Сизни нима безовта қиляпти — юрагингизми, ошқозонми? Ё бошингиз оғрияптими, танангиз зирқираяптими? Балки уйқусизлик тинкангизни қуритиб, ўзингизни лоҳас сезаётгандирсиз, кайфиятингиз яхши эмасдир. Асло қайғурмай, Фитобарга киринг. Минг дардга шифо берувчи, ҳар хил касалликларга йўлиқишнинг олдини олувчи «Фитотека» бари Уйчи район марказий дорихонаси қошида очилди. Доривор ўсимликлардан дамлама, қайнатма, чой ва коктейл тайёрлайдиган ихтисослаштирилган бу бўлимга малакали мутахассис Аҳмаджон Турсунов бошчилик қилмоқда.

Шуниси диққатга сазоворки, Ўрта Осиёда биринчи бўлиб бу ерда очилган «Фитотека» барида инсонга тансиҳатлик бағишловчи ва умрни узайтирувчи эллик хил доривор ўсимликдан 35 та рецептура тайёрланиб, тобора кўпайиб бораётган мижозларга реализация қилинмоқда.

Тиббиёт илми бобокалонларининг айтишларига қараганда, атрофимиздаги гиёҳлар, ўсимликлар, дов-дарахтлар «яшил дорихона»дир. Шунинг учун ҳам ўсимликлардан шифобахш дорилар тайёрлаш минг йиллик тарихга эга. Айни пайтда ўта таъсирчан дорилар кўпайиб бораётган бўлса-да, кишиларда табиатан инсон организмига яқин бўлган шифобахш ўсимликлардан фойдаланишга қизиқиш ортиб боряпти. Умумий дориларнинг ярмига яқини ёки юрак, қон-томир, ошқозон-ичак, жигар, буйрак, асаб каби хасталикларини даволашда тайёрланаётган дори дармонларнинг 80-90 проценти шундай ўсимликлардан эканлиги ҳам фикримизнинг далилидир.

Т. ҒОЗИЕВ.

СССР Давлат мукофотига номзодлар

МУНОСИБ

Ўзбекистон ССР халқ шоири Шукруллонинг номи республикамиздагина эмас, балки, мамлакатимизда, ундан ташқарида ҳам маълум ва машҳур. Унинг ҳозирга қадар нашр этилган йигирмадан ортиқ китоби маданиятимизга ўзига хос бойлик бўлиб қўшилди. Шоир пьесалари республикамиз театрларида саҳналаштириб келинмоқда. Унинг классиклар ва ҳозирги замон рус ёзувчилари, шунингдек, қардош сўз санъаткорларининг асарларини ўзбек тилига таржима қилишдаги хизматлари ҳам каттадир. Китобхонларимиз Шукрулло таржимасида Гёте, К. Гоцци, А. Блок, Т. Шевченко, А. Твардовский, Қ. Қулиев ва бошқаларнинг асарларини ўз она тилларида ўқимоқдалар.

Шукрулло ижоди нозик лиризми билан ажралиб туради. Унга айни вақтда она-Ватан, тинчлик, шаъни ва виждон ҳақида, инсон шахсининг улуғлиги тўғрисида чуқур ўй-мушоҳадалар хосдир. Шоир-интернационалистнинг овози мамлакат куч-қудрати ва мустаҳкамлиги муваффақиятлари гарови бўлган халқлар дўстлигига чақиради, инсоннинг шундоқ ёнида ва бутун оламда рўй бераётган воқеликка масъулиятли бўлиш хусусида бонг уради, лоқайдликни, дилозорликни, пассив гражданликни қоралайди. Шукруллонинг жуда кўп асарлари ошкоралик ва демократия даври оҳангларига мос равишда турғунлик йиллари хислатларини ўзида акс эттирган туҳматчилар ва порахўрларни актив фош этади. Шоир маданий меросни сақлаш ғояларини тарғиб қилиш ишларида ҳам алоҳида жонкуярлик кўрсатмоқда.

Ўзбекистон Тарих ва маданият ёдгорликларини сақлаш жамияти правлениеси президиуми Ўзбекистон ССР халқ шоири, республикада хизмат кўрсатган маданият ходими Шукрулло (Шукрулло Юсупов)нинг «Сенинг бахтинг» китоби адабиёт ва санъат соҳасида СССР Давлат мукофотига қўйилишини қизғин қўллаб-қувватлайди.

Н. МУҲИДДИНОВ,
Ўзбекистон Тарих ва маданият ёдгорликларини сақлаш жамияти президиумининг раиси.

Назм дафтаридан

ШУҲРАТ

Тилла узук

Тилла узук солдим қўлингга,
Тилла узук муборак, ёрим.
Ҳаёт йўлим қўшдим йўлингга,
Тилла узук муборак, ёрим.

Тилла узук қўлингда қолсин,
Муҳаббатим дилингда қолсин,
Ошиқ кўнглим йўлингда
қолсин,
Тилла узук муборак, ёрим.

Муҳаббатинг сўнмасин асло,
Нурга тўлсин бу ёруғ дунё.
Орзуларинг бўлсин бир дарё,
Тилла узук муборак, ёрим.

Бирга-бирга боғ-роғ кезайлик,
Бу ҳаётни бирга безайлик,
Яхшиликдан маржон тизайлик,
Тилла узук муборак, ёрим.

Ҳаёт яхши, яшамоқ яхши,
Севги — гўзал ҳаётнинг нақши.
Элга бўлсин бахтим олқиши,
Тилла узук муборак, ёрим.

Тинчлик қўшиғи

Оқар тинчлик куйи елдек юртим-у ҳур хонадонимда
Минг шукур дейман бу тинчлик кунига мен ҳар бир онимда.
Бебаҳодир бир дақиқа тингламоқ тинч қўшиғ-у шўх куй,
Бўлмасин нохуш овозлар кулгу тўлган гул маконимда.
Мусаффо бу гулшанимга келмасин зоғ, тушмасин соя,
Бу орзум ўт бўлиб чақнар, ҳар сўзим, кўнглим ва қонимда.
Элу-юртим яшнатар боғ, ёқар тинчлик машъалин доим,
Волидам, ўғил-қизим ҳам тилар тинчлик туриб ёнимда.
Ёнмасин ҳеч ўт-оловлар, бўлмасин кул кекса бу олам
Оқмасин қон, дейди Ўткир, бу табаррук ер-жаҳонимда.

Ўткир РАШИД

Бахт кўрки

Довонлардан ошиб келган элим доим омон бўлғай.
Улуғ ният билан босган йўли ойдин, равон бўлғай.
Замон эллар бошин кўкка кўтарди, мўътабар қилди,
Элим ҳам бу замон бирла ҳамиша жонажон бўлғай.
Элимнинг қудратини кўрди ер-у осмон, жаҳон аҳли,
Унинг илми, унинг кашфи асрларга нишон бўлғай.
Ул қаён қўйса қадамлар гул юз очар, олтин унар,
Ки шундоқ кон очарки, ул тугалмас катта кон бўлғай.
Элим меҳнат билан излаб бугун шону зафар топди,
Билим кўзгусидан боқса, юрар йўллар аён бўлғай.
Элимнинг бахтини куйлаш менга — Ўткирга ҳам бир бахт,
Бу бахт кўрки замонамдир, абад шундай замон бўлғай.

Пўлат МЎМИН

Бахт қуёши

Янгилик янгича,
Фурсатлар янгича,
Суръатлар янгича,
Кашф этиб кулайлик
Бахтга бахт улайлик.
Янгилик кўпайса,
Гул бўлиб кўкарса.

Қўшиқлар янграгай
Янгича-янгича.
Юраклар англагай
Янгича-янгича.
Янгилик яратган,
Яхшилик яратган
Бахтимиз энг боши
Октябрь қуёши.

Тинчлик ва тотувлик,
Бор бўлсин мангулик
Юрт-элга садоқат
Келтиргай саодат.
Чаманлар ясангай,
Замонлар яшаргай.

Қўшиқлар янграгай
Янгича-янгича.
Юраклар англагай
Янгича-янгича.

Янгилик яратган,
Яхшилик яратган
Бахтимиз энг боши
Октябрь қуёши!

Дўстона-дўстона

Ватаним кенг чаман,
Диёрим — бўлаги.
Юракка туташган
Унинг ҳам юраги.
Донг ёйган атрофга
Пахтакор ўлка бу.
Пишиган офтобда
Тоғ қомат елка бу.

Кенг Ватан ўхшайди
Ўн беш та бўстонга.
Халқлари яшайди
Дўстона-дўстона.

Барқ урар салобат
Тушганда даврага.
Етказар садоқат
Саодат даврига.
Қандайин ярашган
Сафларда тенглиги.
Дилларни яйратган
Қалбининг кенглиги.

Кенг Ватан ўхшайди
Ўн беш та бўстонга.
Халқлари яшайди
Дўстона-дўстона.

НАЗАРМАТ

Пахта сўзлар

Пахта сўзлар ўзидан,
Деҳқоннинг дил сўзидан:
Мен оқ олтин эмасман,
Оқлигимда ёғду бор.
Қўлга осон келмасман,
Менда катта орзу бор.
Беш қиррамнинг сирини.
Беш қитъадан сўранглар.
Ҳар толанинг меҳрини,
Минг ҳикматдан сўранглар.
Энг гўзаллар кўнглини,
Чорлаб турган дебоман,
Олам кўркин йўлини,
Безаб турган зебоман.
Қуёш билан қадрдон,
Замин билан чаманзор,
Ким айласа фидо жон,
Унга тоғдек туҳфам бор,
Мен туфайли дарёлар,
Саҳроларда қўл тутар,
Бахмал кийиб саҳролар,
Доим мардлик йўл кутар.
Табиатнинг қаҳридан,
Гоҳи қақшаб, тўнамай,
Лекин мард эл меҳридан.
Тоғларга тенг унаман.
Ёприлади гоҳи сел.
Этмоқ бўлар оқизоқ,
Ўткир тиғли ўжар ел
Тутар белимга ўроқ,
Палак ёзган чоғимда,
Ҳашаротлар солар чанг,
Доғ кўрса чаноғимда,
Соҳибкорим бошлар жанг,
Менинг умрим жанг йўли,
Мен диллардан ўтаман,
Тор тутса ҳофиз қўли,
Мен тиллардан ўтаман.
Менинг умрим жанг йўли,
Чўлқуварман бир умр.
Элнинг хомуш дашт, чўли,
Менинг билан қучар нур.
Ипак уйган тутлар ҳам,
Атрофимга тизилар.
Ҳошиядек у, кўклам,
Нафаслари сезилар,
Менинг билан саҳрода,
Тунаб қолар келинчак,
Эгатларим бағрида
Пайдо бўлар беланчак,
Яшнаб турсам, бор юмуш,
Менда бўлар юрт ўйи,
Менга қиёс давр, турмуш,
Тантаналар, эл тўйи.
Менинг гулим тақилмас,
Лек хаёлдек нурафшон.
Мендай бир гул топилмас,
Мен дурри Ўзбекистон.
Олам нигоҳ еримнинг
Сингиб кетган гардига,
Мен шерикман элимнинг
Ҳар ташвиши, дардига.

• Воқеалар ва тақдирлар

ПОКИЗА НОМ

Бу Фармонлар, қарорлар кўп, жуда кўп эди. Баъзилар эски шрифтдаги ранги кетган ва вақт ўтиши билан сарғайиб кетган қоғозларда, баъзилари — бугунги сўзлар билан ёзилган ялтироқ қоғозларда битилган...

Бу суҳбатлар ва ҳикоялар кўп, жуда кўп эди. Баъзилари осойишта, бир меъёрда ҳасрат-алам шабадаси теккан, баъзилари худди чўл шамоли сингари жазирама, тикандек, ҳар бир сўзда ўксиниш заррачалари...

Бугунги кунда ҳужжатларнинг ҳаммасини келтириш иложи йўқ, ҳамма гапларни қайта такрорлаш мумкин ҳам эмас. Шунинг учун ҳам ҳужжатлардан энг муҳимини олиш мумкин. Аслида Грузия ССРнинг Ахалцих районидан бўлган, бугунги кунда Андижон областида яшовчи, «Савай» совхозида ишловчи совет турки Ислом Сулаймоновнинг ҳаёти ҳақидаги ҳикояни келтириб қўя қолайлик.

РЕДАКЦИЯ СПРАВКАСИ: Месхетия — Жавахетия — Грузиядаги регионлардан бири. Унда грузинлар ва турклар яшашарди. Октябрь революциясидан кейин бу ерда Совет ҳокимияти ўрнатилди. Аҳоли социалистик жамият қурилишига фаол киришиб кетди. Ўттизинчи йилларнинг бошларида Месхетияда дастлабки колхозлар барпо этилди. Унда турли миллат кишилари қўлни-қўлга бериб меҳнат қилдилар...

Ислом Сулаймонов ҳикоя қилади: 1928 йилда бизнинг қишлоқда коммуна ташкил этилиб, кейин колхозга айланди. Уни тўққиз нафар камбағал деҳқонлар ташкил этишди, улар орасида менинг отам ҳам бор эди. 1932 йилда у большевиклар партиясига кирди. У вақтлар қийин ва хатарли эди, отам ишга милтиқ билан борарди. Биз, болалар ёшликданоқ колхозда ишлардик. Грузинлар ва турклар ёнма-ён ишлашарди. Илгарилари ҳеч вақт бундай бўлмаган. Асрлар давомида бизнинг орамизда чор ҳукумати томонидан авж олдириб келинган душманлик ҳукм сурарди. Ҳозир бу ерда эса камбағаллар бирлашиб, гап миллатда эмас, балки ким қандай меҳнат билан яшашида эканлигини тушуниб етдилар. Эсимда, бир кун отамни тоғ йўлида бандитлар учратиб қолиб, уни ўлдиришмоқчи бўлишган, чунки у коммунист ва колхоз активи эди. Бу бандитлар қайси миллатдан эканлигини билмайман, лекин отамни ўша вақтларда қўшни қишлоқдаги чўпон грузинлар нақд ўлимдан сақлаб қолганлар.

РЕДАКЦИЯ СПРАВКАСИ: Улуғ Ватан уруши бошларида кўпгина ёш турклар фронтга кўнгилли бўлиб кетдилар. Урушга жами бўлиб шу миллатдан 40 минг киши кетди. Улар мардларча жанг қилдилар. Улар орасида Совет Иттифоқи Қаҳрамонлари бор, кўплари орденлар ва медаллар билан тақдирланган. Минглаб турклар Ватан ҳимояси йўлида қурбон бўлганлар.

— Урушга қадар мен техникумни тамомлаб, ўз қишлоғимда бир оз ўқитувчи бўлиб ишлашга улгурган эдим. 1939 йилда ҳақиқий хизматга чақирилдим. Урушни Украинада қаршиладим. Ўша вақтда тўп расчётида хизмат қилардим. Чекиниш аламларини кўп тотганман.

Биринчи ҳақиқий жангни Украинанинг қандайдир бир қишлоғида кўрганман... Кўзимни очиб қарасам, госпиталда ётибман — танамда соғ жойим йўқ.

Олти ой ётиб, яна ўз қисмимга қайтдим. Кейин ҳарбий йўллардан кўп юрдим, 1944 йилда уйдан хат келиши тўхтаб қолди. Хат ёздим сўраб-суриштирдим — жавоб бўлмади. Нима деб ўйлашимни ҳам билмай қолдим: Ниҳоят жанглар ҳам тугади, биз ғолиб чиқдик. Демобилизациядан кейин уйга қанот қоқиб келдим. Келсам-ки...

РЕДАКЦИЯ СПРАВКАСИ: 1944 йилнинг 14 ноябрида турк миллатига мансуб гражданларни турар жойидан доимий яшаш учун Ўзбекистонга кўчириш ҳақида фармойиш бўлди. Сабаби кўрсатилмаганди. Кетишга тайёргарлик кўришга икки соат вақт берилганди. Ҳар бир машинага еттитадан оила ортилди. Одамлар юпун ҳолда: озиқ-овқатдан қийналиб, медицина ёрдамидан бебаҳра бўлиб, тайинланган жойга икки ойдан кўп вақт ичида етиб келдилар. Йўлда очликдан, совуқдан, ҳар хил касалликлардан ўн минглаб кишилар қирилиб кетди. Ҳаммаси бўлиб, 110 минг киши бошқа жойга кўчирилган эди.

Демобилизациядан кейин Грузияга келдим. Илгариги қўшниларимиз менга халқимиз бошига тушган мусибатни, қийинчиликларни гапириб беришди. Узоқ ўйлаб ўтирмай, Ўзбекистонга қараб йўл олдим. Бахтимга ҳамма қариндош-уруғларим соғ-саломат эканлар. Дастлабки вақтларда ватандошларим Ўзбекистонда бироз қийналдилар. Лекин ўзбек халқига раҳмат. У оғир кунларда бизнинг кунимизга ярадi. Кулфатимизга шерик бўлди, бошпана берди, сўнгги нонини биз билан баҳам кўрди.

Ота-онамнинг дийдорини кўришга мушарраф бўлиб, орден ва медаллар тақилган гимнастёркамни ечиб, ҳамма билан бирга ишга киришиб кетдим, ер ҳайдадим, ертўлалар қурдим, ариқлар қазидим...

Яширмайман, ўша вақтларда Сталин номини муқаддас деб билардим. Менинг халқимга ноҳақ кулфатлар солганига ишонгим келмади. Уруш вақтида совет турклари фашистлар билан тил бириктириб, апоқ-чапоқ бўлиб кетган туркларга қўшилиб кетди, деган гапларнинг жони йўқ, булар узун қулоқ гаплар деб ўйладим.

Ундоқ деб ҳам ўйладим, бундоқ деб ҳам ўйладим... Кимга ишонсам экан? Қариялар, хотин-халажлар, болаларгами? Эркаклар-ку фронтда душман билан олишаётган бўлса. Шундай деб ўйлаб, ўйимга етмай юрган кезларда комендатурадан мени учётга олишди. Ўтроқлик тўғрисидаги низом унинг бутун оқибатлари билан биргаликда менга ҳам тааллуқли бўлиб қолди. Анавини қаранг! Менинг Туркияга ҳеч қандай алоқам бўлмаса — у вақтларда фронтда эдим. Қон тўкиб жанг қилганман, орденлар олганман. Энг оғир дамларда партияга кирганман. Буларнинг ҳаммаси хато эмаслигини тушундим — кимгадир бизнинг халқимизни тагтомири билан қуритиш керак бўлган. Ноҳақ ишни оқлаш учун турклар ҳақидаги қинғир-қийшиқ ёлғон гапларни тарқатишган. Ёлғоннинг оёғи қинғир бўлса ҳам, лекин узун эканлиги ҳаммага маълум...

Биз комендатураларда қайд қилиниб турардик. Комендатураларда уйланардик ва болаларни рўйхатдан ўтказардик. Совхознинг қўшни бўлимига бориш учун ҳам справка, шаҳарга касалхонага боришга ҳам — справка... Уйланмоқчи бўлдим, келин қўшни қишлоқда яшовчи турк қизи эди. Бизнинг комендант тўйга рухсат берди, унинг коменданти эса ўша вақтда отпускада экан. Майли, деб ўйладим мен, келганидан кейин расмийлаштирармиз. Қўшниларни чақириб тўйни ўтказдик. Асал ойимиз ярим бўлмасдан дам олган комендант келиб қолди. Рухсат бўлмасдан нима учун бундай иш қилдиларинг, деб бақириб кетди. Хотинимни «яшайдиган жойига» олиб кетди. Ахир биз давлатнинг бутун қонунларига риоя қилиб ЗАГСдан ўтган эдик-ку...

РЕДАКЦИЯ СПРАВКАСИ: 1956 йил туркларни мажбуран кўчириш ҳақидаги Фармон бекор қилинди, ўтроқлик чизиғи ҳам йўқ қилинди. Ўзбошимчалик билан бошқа жойга чиққанлиги учун жиноий жазо ўз-ўзидан бекор қилинди. Энди турклар паспорт режими ва пропискага риоя қилган ҳолда Совет Иттифоқининг хоҳлаган ерида яшашлари мумкин эди. Бу ҳақда очиқ-ойдин айтилмади. Қадрдон жойларга қайтувчиларга ёрдам тўғрисида гап ҳам бўлмади.

— Ҳа, 1956 йилда, Сталин вафотидан кейин, шундай Фармон чиқди. Баъзи турклар Ўзбекистондан кетиб, Украина, Россия, Тожикистонга жойлашдилар. Менинг синглим Бокуга кетди. Баъзи бировлар Ватанга қайтишга уринишди. Ахир биз бунга ҳамма ҳуқуқларга эгадек бўлгандик. Маълум бўлишича — бундай эмас экан. Бир томондан, Грузияда бизни Туркия билан ҳамкорлик қилганлиги учун кўчирилган деган фикр қаттиқ ўрнашиб қолиб, маҳаллий аҳоли бизни кўргиси ҳам келмасди. Бошқа томондан эса илгари биз яшаган районлар чегара зоналари бўлиб у ерга тегишли рухсатсиз бориш қатъиян ман этилади, деган махсус қоида бор эди.

РЕДАКЦИЯ СПРАВКАСИ: Бугунги кунда Ўзбекистон ССРда яшовчи турклар асосан қишлоқ хўжалигида меҳнат қилишади. Улар орасида кўпгина моҳир чорвадорлар, сабзавоткорлар бор. Улар пахта етиштиришни ҳам ўзлаштирдилар. Меҳнатда эришган ютуқлари учун юзлаб турклар юксак давлат мукофотлари билан тақдирланганлар.

— Демобилизациядан кейин совхозда ҳисобчи бўлиб ишладим — ўқитувчилик қилишга йўл беришмади. Кейин далачилик бригадасининг бошлиғи бўлиб ишладим. Пахта етиштирдик. Дастлаб гектаридан 12 центнердан хом ашё олдик. Ҳосилни йил сайин ошириб бордик. Пахта иши жуда қийин. Мавсум бўйи даладан чиқмайсан, киши. Ерни суғориш, ўғитлаш, гоҳ чимтилаш керак... Кейин йиғим-терим бошланади. Бир кун, ҳатто бир соатга фурсатни ўтказиб юборсанг, ҳосилнинг ярми нобуд бўлди, деган гап. Менинг жуда омадим келиб қолди, устозларим зўр эди. Бригадамда кекса ўзбек деҳқонлари бор эди. Улар ҳеч нарсани яширмай, пахта илмини пухта ўргатдилар, айтганча: бизнинг бригадада фақат ўзбеклаггина эмас эди. Бир кезлар ҳисоблаб қарасак, бригадамизда тўққиз миллат бор экан. Аҳил ишлардик, бир-биримизга ёрдам берардик, вақт билан ҳисоблашмасдик. Шунга яраша ҳосил ҳам мўл бўла бошлади. У вақтларда мукофот деган нарсани ўйламас эдик. Аввалига 30 центнергача, кейин қирқ центнергача ҳосил олдик. Менинг ҳарбий орденларим қаторига Ленин ордени ва Меҳнат Қизил Байроқ ордени қўшилди. Биздан ўрганганни бутун республикадан келишарди. Ўргатардик! Сир сақлаб нима ҳам қилардик. Коллектив донг таратди. Кейинчи: бизнинг ҳосилимиз тўғрисида Рашидов хабардор бўлиб, унинг «ўзи» келди. Даламизни айланди — ҳосилнинг чўғи мўл эди. Табриклади, бизга кўз тикиб турган Ватан тўғрисида қизғин сўзлар айтди. Учрашувнинг охирида Ислом Сулаймонович, 50 центнер олсанг ўз қўлим билан кўксингга Қаҳрамонлик нишонини тақиб қўяман, — деди. Бир нима деб жавоб бердим шекилли. Бунча ҳосил ололмаслигимни билардим. Лекин... ҳосилни йиғиб-териб олдик — ҳар гектаридан 42 центнердан сал ошди. Бу ҳақда район раҳбарларига ҳам хабар бердик. Улар кулимсираб қўйишди: бу сен ўйлаганча жуда ҳам қийин иш эмас. 3 минг сўмни белингга тугиб, пахта заводининг директори билан гаплаш — у сенга етмаган пахтани сотади. Шундай қилсанг 50 центнер ҳам бўлади. Қаҳрамонлик юлдузи ҳам бўлади, дейишди. Бу сўзлардан ўзимни йўқотиб қўйдим. Ахир илгарилари ҳатто бир чаноқ пахтани ҳам қўшиб ёзган эмас эдим. Энди бўлса... Лекин менга шундай қилиш керак, районнинг шарафи учун шундай қилиш керак дейишди. Мен ўша уч бор лаънати мингни олдим. Биринчи куни 200 сўмлик пахта сотиб олдим, кейин тунлари ҳам ухламадим. Ҳамма нарсани қайта ўйлаб кўрдим, ўзимнинг бутун ҳаётимни ағдар-тўнтар қилиб кўйдим. Бирон жойда қора доғ топмадим. Энди эса... Эртаси куни эрталаб пулни қайтардим. Ўзимдан кетган 200 сўмни ҳам қайтардим. Сотиб олган пахтани қўшмадим. Менга олайиб қарайдиган бўлишди. Чидадим...

РЕДАКЦИЯ СПРАВКАСИ: Бугунги кунда партия ва ҳукуматнинг қарорига биноан турклар ўз Ватанига кўча бошладилар, юздан кўп оила ҳозирнинг ўзидаёқ кўчиб кетди. 1988 йилда Грузияга яна 300 оилани кўчириш планлаштирилмоқда. Лекин Ватанга қайтаришни сўраб ёзилган аризалар бундан анча кўп. Аввалги яшаган районларга кўчиб бориш объектив сабабларга кўра бир оз тўхтатиб турилибди — уй-жойлар тайёрлаш, қишлоққа олиб борадиган йўллар қуриш, маданий маиший ишларни йўлга қўйиш лозим. Бунга шунингдек субъектив сабаблар ҳам бор. Афсуски, Грузияда маҳаллий аҳоли ўртасида турклар беҳудага бесабаб репрессия қилинган эмас, деган фикр юрибди.

— Ҳа, энг муҳими биз ҳақимизда тарқатилган ёлғон яшиқларнинг пайини қирқиш керак. Нимасини яширамиз: бугунги кунда Грузияда бизга сотқинликда айбдор деб қарашмоқда. Шундай деб қарашларининг боиси шундаки, улар ҳақиқатни билишмайди. Бизни шундай фикр билан кутиб олишмоқда. Ўз ерига кўчиб борганларнинг баъзилари яна Ўзбекистонга қайтиб келишди. Шунинг учун ҳам менинг фикримча, бизлар, грузинлар ва турклар бир-биримиз билан учрашиб, гаплашиб олишимиз керак. Шунда оқсоқолларимиз бўлган ҳамма воқеаларни: биргаликда қандай меҳнат қилганлигимизни, фашистларга қарши қандай курашганларимизни эслаган бўлишар эди. Болаларимиз ялпи қўшиқ айтиб, умумий рақс тушсалар, балким ўшанда Ватанимиз фаровонлигига эмас, балки зарарига хизмат қиладиган қинғир ёлғоннинг узун оёқлари биргаликдаги куч-ғайратлар билан қирқилган бўлармиди?

РЕДАКЦИЯ СПРАВКАСИ: Ўзбекистонда яшовчи туркларнинг ҳаммаси ҳам Грузияга кўчиб бормоқчи эмас, — улар янги яшаш жойида чуқур илдиз отганлар. Лекин баъзи кишилар борки, улар ўзларини бутун турк халқи учун куюнаётган қилиб кўрсатиб, ноўрин фаоллик кўрсатмоқдалар. Улар тазйиқ қилиб, ҳар хил хатлар, чақириқлар остига имзо тўпламоқдалар, ватандошларини Ватанга кўчиб бориш тўғрисида ариза ёзишга мажбур этмоқдалар, кишиларни ишдан ҳар хил йиғилишлар ва митингларга кетиб қолишга ундамоқдалар.

Ҳа, бизнинг орамизда шундай «турк жонкуярлари» ҳам бор. Лекин улар бармоқ билан санарли. Бизнинг йўлимиз улар билан бирга эмас. Ўз муаммоларимизни ўзимиз ҳал қиламиз.

В. ГАЛЕНКИН,
(«Труд»нинг махсус мухбири).

Москва — Тошкент — Андижон.

(«Труд» газетасининг 1988 йил 8 сентябрь сони).

Мақоламизни ўқиб

«ТЎЙЛАРИМИЗ БУГУНИ ВА ЭРТАСИ»

Газетамизнинг шу йил 3 август сонида босилган ушбу сарлавҳали мақола юзасидан редакцияга кўплаб хат-хабарлар келмоқда. Қуйида ана шуларнинг айримлари билан танишасиз.

БАМАСЛАҲАТ БЎЛГАНИ ДУРУСТ

«Тўйларимиз бугуни ва эртаси» сарлавҳали мақолада кўтарилган масалалар ҳозирги ва эртанги кунимиз учун жуда муҳимдир. Дамариқ воқеаси ҳаммамизга сабоқ бўлиши, ҳушёрликка чақириши керак.

Яқинда Ғалаба районида бўлиб ўтган никоҳ тўйида қатнашдим. У ерда столларга дастурхон ўрнига эски газеталар ёзилиб, устига турли мевалар қўйилди. Чойнак, пиёла, идиш-товоқларнинг кир-чирлигини айтмайсизми? Бу ерга келган одам бирон-бир касалликка чалинмайди, деб ким кафолат бера олади? Бундай манзарани шаҳримиздаги кўпгина тўйларда ҳам учратиш мумкин.

Тўйлардаги исрофгарчиликнинг олдини олиш юзасидан хотин-қизлар Советлари ҳали анча иш қилишлари керак. Чунки тўй-маросимларда ҳаддан ташқари кўп ширинликлар, нон ва мева-чевалар харид қилиниши асосан тўйбоши аёлларнинг «кўрсатмаси» билан амалга оширилади. Менимча хотин-қизлар Советлари ишини жонлантириш учун уларнинг составига сиёсий-тарбиявий ишларда малака орттирган энг фаол аёлларни жалб қилиш лозим. Агар улар орасида тажрибали партия, совет ходимлари бўлса яна ҳам мақсадга мувофиқ бўларди.

Мақолани ўқиётиб менда яна бир мулоҳаза пайдо бўлди. У ҳам бўлса тўёна масаласидир. Маълумки, тўй пайтида тўй эгасининг ошна-оғайнилари, қариндош-уруғлари тўёна сифатида пул беришади. Бу тўёна тўпланиб бир неча минг сўмни ташкил этиши мумкин. Хўш, шу пулни бериш шартми? Ахир бу ғирт ташвишнинг ўзи-ку. Чунки маош олиб кун кўрадиган оилалар 100—200 сўмни тўёнага бериш учун бир ой «қозонини сувга ташлаб қўйиши» ёки бировлардан қарз кўтариши лозим. Шусиз бўлмайди. Устига устак тўёна олган одам ҳам бу қарзни тўлагунича эси кетади. Бундай ташвиш билан тўй қилиш зарурми?

Маҳаллада бир вақтнинг ўзида бир неча жойда ош берилган пайтлар ҳам кўп учрайди. Агар маҳалла комитетларининг тўй комиссиялари маросимлар муддатини тўғри белгилаб, мақолада таъкидлангандек яқин кишилар иштирокида ўтиши таъминланганида айни муддао бўларди.

З. ДЎСТМАТОВ,
Уруш ва меҳнат ветерани, Тошкент шаҳри.

ТЎЙ ЯХШИ-Ю, АММО...

Мақолани маҳалла клуби — чойхонамизда кўпчилик бўлиб ўқиб чиқдик. Ҳаётдан бевақт кўз юмган 6 нафар кишининг фожиаси бизни ғоят ташвишлантирди. Тўйлар бўлгани яхши, аммо унда мана шундай ҳодисаларнинг рўй бериши кечирилмас ҳолдир. Дамариқ фожиасининг келиб чиқишида албатта қишлоқ Совети, маҳалла комитети ва ўша жойдаги хўжалик раҳбарларининг айби бор. Агар улар бир ёқадан бош чиқариб иш юритишганида кўнгилсиз ҳодисанинг олди олинган бўларди.

Бу хусусда бизнинг Сиёб районимизда ибратли ишлар амалга оширилмоқда. Район ижроия комитетига маҳалла комитети, хотин-қизлар Совети ва ўртоқлик суди раисларининг маҳаллаларда тўй ва бошқа маъракалар қандай ўтаётгани тўғрисида ахборотлари тингланиб, маслаҳатлашиб турилади. Бирор маҳаллада тўй ёки маросим ўтадиган бўлса, у ердаги масъул шахслар ўз вазифасини яхши билишади. Масалан, участка милиция инспектори тўйнинг спиртли ичимликларсиз ўтишини, участка врачи эса тозаликка риоя этилишини таъминлайди ва ҳоказо. Мақолада таъкидланганидек, тўйларга шаҳарнинг ярим аҳолиси ёки қишлоқнинг барча хонадонларини чақириш шарт эмас, уни ихчам, замонавий қилиб ўтказиш лозим, деган фикрга тўла қўшиламиз.

М. МУХТОРОВ,
Сиёб районидаги Ҳожи Абдулазиз номли маҳалла комитети раиси.

МАЪНАВИЙ ҚАШШОҚЛИК

Совет педагоги, деган шарафли номни оқлаш учун ота-боболаримиз қилган ишларни кўз олдингизга келтиринг-а! Саводсизликни тугатиш, ер ислоҳоти, қишлоқ хўжалигини коллективлаштириш, босмачиларга қарши кураш, Улуғ Ватан урушидаги жасоратлар эвазига мисқоллаб тўпланган ўқитувчиларнинг обрў-эътиборига путур етказишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. «Тўйларимиз бугуни ва эртаси» сарлавҳали мақолани ўқиб ўқитувчилар орасида М. Деҳқонов каби кишилар борлигига ачиниб кетасан, киши. Эскилик сарқитларига берилиш, атрофидагиларни менсимаслик маънавий қашшоқликдан бошқа нарса эмас. Менимча, маориф соҳасини ўқитувчи деган юксак номга нолойиқ кишилардан халос қилишга ўз ҳиссамизни қўшсак, қайта қуриш тез олға силжийди.

Ҳ. МАВЛОНОВ,
Ўзбекистон ССР Халқ маорифи аълочиси, Тошкент шаҳри.

ЎЗГАРИШЛАР БОР, КАМЧИЛИКЛАР ҲАМ

Тўйларимизни тўкин-сочин қилиб ўтказишга, анча мунча дабдабаларга ўрганиб қолганлигимизни тан олишимиз керак. Сир эмас, илгарилари тўй дастурхонларида алкоголли ичимликлар кўп бўларди. Айрим кишиларнинг яшик-яшик арақ ва коньяк тарқатиб тўй ўтказганидан кейин «мен мана шунча яшчик арақ тарқатдим», деб мақтаниб юрганларини яхши эслаймиз. Лекин ҳозир ҳам орамизда «арақсиз тўй тўйми?» деб юрганлар йўқ эмас.

Шу нуқтаи назардан қараганда, мақолада айни долзарб муаммо қаламга олинган. Ҳақиқатан ҳам ҳозирги тўйларни илгаригиси билан қиёслаб бўлмайди. Маданий ҳаётимизда, тўй ва турли маросимларни тартибли, ихчам қилиб ўтказиш борасида ижобий ўзгаришлар рўй бермоқда. Айниқса, никоҳ тўйлари анча замонавийлашганлигини алоҳида таъкидлаш керак. Лекин шу билан бирга бу борада ҳам ўз ечимини кутаётган талай муаммолар бор. Шулардан бири комсомол ташкилотларининг ролини ва масъулиятини ошириш масаласидир.

Менимча, никоҳ тўйлари пайтида тўй комиссиялари билан маслаҳатлашган ҳолда куёв ва келин ишлайдиган ёки ўқийдиган даргоҳларнинг комсомол ташкилотлари бутун ташаббусни ўз қўлларига олишлари лозим.

А. ДЕҲҚОНБОЕВ,
Гулистон райони.

ШУБҲА ҚИЛМАЙМАН

«1987 йилда фақат ўғил тўйларини ихчам ўтказишга эришилгани туфайли район хонадонларида 460 бош новвос, 850 га яқин қўй сўйилмай қолди. Турли сарф-харажатларни қисқартириш ҳисобига 1 миллион сўмга яқин маблағ тежалди». Мақолада келтирилган мана шу фактларнинг ўзиёқ тўйларни ихчам ўтказиш нечоғли фойдали ва зарур эканлигини кўрсатиб турибди.

Ҳақиқатан ҳам оддий ўзбек оиласининг даромади икки қисмга: оила харажатига ва тўй фондига тақсимланади. Маълумки, оила харажатига қанча кўп маблағ ажратилса, унинг фаровонлиги, турмуш маданияти шунча юксалиб боради. Афсуски, айрим оилаларда бунинг акси бўляпти. Ҳатто тўй фонди етмай қарз кўтариш ҳоллари ҳамон учраб турибди. Мақолада бу каби масалалар факт ва мисоллар асосида таҳлил қилиб берилгани муҳим аҳамиятга эга.

Шу муносабат билан қуйидаги таклифни киритмоқчиман. Ижтимоий фанлар соҳасида иш олиб бораётган кишилар миллий анъанамизни сақлаб қолган ҳолда тўйларимизни замонавийлаштириш ҳақидаги асосли фикр-мулоҳазалардан иборат оммабоп брошюра тайёрласалар фойдали бўларди. Мен бу китоб қизиқиш билан ўқилишига шубҳа қилмайман.

Ҳ. СОБИРОВ,
иқтисод фанлари доктори.

АСЛО ТАКРОРЛАНМАСИН

Мақолани ўқиб, яқинда самогондан заҳарланиб, ҳаётдан бевақт кўз юмган бир кишининг фожиали тақдири эсимга тушди. Кейинги пайтларда спиртли ичимликлар анча камайиб, кўпчилик самогон тайёрлашга рўжу қўйди. Энг ачинарлиси, тўйларда арақ ўрнига хуфёна самогон тарқатилаётганидир. Дамариқ қишлоғидаги фожиа мана шундай ўзибўларчиликнинг оқибати эканлигини англаб олиш қийин эмас.

Шунингдек, мўмай даромад илинжида тўйма-тўй юрган отарчилар ҳақида ҳам жиддий ўйлаб кўриш керак. Музика ўқитувчилари, айниқса, музика мактаби директорининг тўйда терга ботиб ашула айтиши асло кечирилмас ҳолдир. Ўзингиз ўйлаб кўринг, ўз ўқитувчисини мана шу аҳволда кўрган ўқувчи қандай фикрга бориши мумкин. Наҳотки пул учун одам ўз қадр-қимматини ерга урса. Қолаверса, ўз обрўсига путур етказган ўқитувчи қандай қилиб ёш авлодни тарбиялай олади.

Бундай ҳодисалар бизнинг шаҳримизда ҳам содир бўлиб турибди. Аммо жамоат тартибини сақлаш органлари кўриб-кўрмаганга олишяпти. Бўлмаса, икки-уч йил давомида бирорта тўйда самогон тарқатган кишини ёки саёқ отарчини ушлаб жазоламасмиди?! Мен бу ҳақда гапираётганимнинг боиси, Дамариқ фожиаси бошқа ерда, жумладан, бизнинг шаҳримизда ҳам асло такрорланмасин.

А. ҒОЙИБОВ,
Таллимаржон шаҳри.

ОММАЛАШТИРСА АРЗИЙДИ

Тўйларимиз ва бошқа маросимларни ўтказиш аввалги йилларга нисбатан анча яхшиланди. Исрофгарчиликка, ортиқча сарф-харажатларга қисман бўлса-да, хотима берилди. Бу яхши. Аммо, газета саҳифаларида мунозаралар, таклифлар туфайли вужудга келган тавсиялар ва у нечоғли самара бериши ҳақида ҳам мақолалар бериб борилса, янада фойдали бўларди. Негаки, ҳар икки область, район, ҳатто қишлоқ ўртасида ҳам тўйлар ўзига хос жиҳатлари билан бир-биридан фарқ қилади. Уларнинг ибратли томонларини умумлаштириб, оммалаштирса арзийди.

Тўйларни камхарж қилиб ўтказиш, олтин тўй, пенсияга узатиш, армия сафига кузатиш ва шу каби замонавий анъаналар жойларда қандай ўтаётгани тўғрисида район ижроия комитетларида, маҳалла ва қишлоқ Советлари раисларининг ҳисоботлари мунтазам эшитиб борилганда, бу ишда анча бурилиш ясалган бўларди. Бу албатта, бизни қалин бериш, сарпо қилиш каби ортиқча харажатлардан маълум миқдорда қутилтирган бўларди.

Е. НИЁЗИМБЕТОВ,
Улуғ Ватан уруши II группа инвалиди. Нукус.

МАҚСАДЛАР МУШТАРАК БЎЛСА

Тўйларни тартибли ўтказиш кўп жиҳатдан ўша жойларда оммавий-сиёсий ва ташкилий ишлар қай даражада олиб борилаётганига боғлиқ. Бу борада «Билим» жамияти аъзолари, пропагандист ҳамда атеист лекторлар актив фаолият кўрсатишлари лозим. Амалда эса бундай бўлмаяпти, уларнинг бор-йўқлиги сезилмайди. Худди шу фикрни жойлардаги халқ университетлари фаолияти ҳақида ҳам айтиш мумкин. Шу каби жамоат ва маъмурий ташкилотларда ҳамон гап кўп-у, иш озлигича қоляпти.

Ҳозирги никоҳ тўйларимизни дастлаб «Комсомол тўй» дейишарди. Негаки, у пайтда ҳамма ташкилий ишлар, умуман, бутун ташаббус комсомол ташкилотлари томонидан амалга ошириларди. Шунинг учун ҳам комсомолнинг обрўси баланд бўлган. Ҳозир-чи? Тўйларда комсомол ташкилоти аралашмайди, ташкилотчилик ҳам, ташаббус ҳам кўрсатмайди. Албатта, мавқеи ҳам шунга яраша-да. Мен комсомол ташкилотлари ҳали ҳам бўлса, ташаббускорликни ўз қўлларига олишлари керак, деб ўйлайман.

У. АМИНОВ,
партия ва меҳнат ветерани, шахсий пенсионер. Андижон.

РЕДАКЦИЯДАН: газетхонларнинг ушбу хатлари босмага тайёрланаётган пайтда мақола юзасидан ФАРҒОНА ОБЛАСТЬ ПАРТИЯ КОМИТЕТИдан редакцияга расмий жавоб келди. Унда шундай дейилади:

— «Тўйларимиз бугуни ва эртаси» сарлавҳали мақолада келтирилган фактлар тасдиқланди.

Мақола «Совет Ўзбекистони»да эълон қилинганидан кейин Бувайда район партия комитети томонидан яна қўшимча равишда жойлардаги атеистик тарбия борасидаги ишларнинг аҳволи ўрганиб чиқилди. Текшириш якуни район партия комитети аппарати ходимлари иштирокида 29-ўрта мактабда бўлиб ўтган райОНО Советининг кенгайтирилган кўчма мажлисида муҳокама қилинди.

Диний маросим ўтказиб, совет ўқитувчиси шанига номуносиб иш қилгани учун ўқитувчи М. Деҳқоновга қаттиқ виговор эълон қилинди. Коллективда сиёсий-тарбиявий ишларни бўшаштириб юборгани учун мактаб директори Н. Ҳайдаровга илгари ҳайфсан берилганлиги маълумот учун қабул қилинди.

Область партия комитети шаҳар ва район партия комитетларига жойларда ушбу мақолада таъкидланган камчиликларни муҳокама қилишни, аҳоли ўртасида атеистик тарбия ишларини кучайтириш чора-тадбирларини кўришни, замонавий маросимларни кенг пропаганда қилишни топширди.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ЎЙИНДАН ЎТ ЧИҚАДИ

Болаларни ёлғиз қолдирманг. Чунки улар катталар назоратидан четда қолганда гугурт, зажигалка, аэрозоль баллончалари каби хавфли буюмлар билан ўйнашишлари мумкин.

ҲУРМАТЛИ КАТТАЛАР!

ЁНҒИН ХАВФСИЗЛИГИ ҚОИДАЛАРИГА ЎЗИНГИЗ ҲАМ ОҒИШМАЙ АМАЛ ҚИЛИНГ ВА БОЛАЛАРНИ ҲАМ ШУНГА ЎРГАТИНГ.

БУ ҚОИДАЛАР МАНА БУЛАРДАН ИБОРАТ:

электр иситиш асбобларини ёқилган ҳолда қолдирманг;

аэрозоль баллончаларини қиздирманг ва улардан очиқ олов яқинида фойдаланманг;

гугурт ишлатганда, айниқса енгил алангаланадиган нарсалар яқинида эҳтиёт бўлинг;

электр симларига ҳар хил буюмларни осиб ташламанг.

ЭСИНГИЗДА БЎЛСИН!

ГУГУРТ, ЗАЖИГАЛКА ВА АЭРОЗОЛЬ БАЛЛОНЧАЛАРИНИ БОЛАЛАРНИНГ ҚЎЛИ ЕТМАЙДИГАН ЖОЙДА САҚЛАНГ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКА КЎНГИЛЛИ ЎТ ЎЧИРИШ ЖАМИЯТИ.

«СОЮЗТОРГРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН АГЕНТЛИГИ.

ТОШКЕНТ САЁҲАТ ВА ЭКСКУРСИЯЛАР БЮРОСИ

23 СЕНТЯБРДАН 13 ОКТЯБРГАЧА
«СОВЕТСКАЯ УКРАИНА» ТЕПЛОХОДИДА
ДАМ ОЛИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Теплоход — бу қулай ва шинамлик демакдир, такрорланмас дарё шовқинлари демакдир. Сизларни сафарингиз вақтида учраган шаҳарларнинг диққатга сазовор жойлари ва дарёлар соҳилидаги ҳушманзара ям-яшил «Ҳордиқ» бекатлари кутади.

Теплоходда: кутубхона, солярий, музика салони, бар, ресторан Сизларнинг хизматингизда бўлади.

Туристлар бир қатор шаҳарлар: СССР пойтахти — Москвада, Угличда, Ладога дурдонаси — Валаамда бўлиб, XVI—XIX асрларнинг рус халқ ўймакорлиги ёдгорликлари билан танишадилар.

Туристлар Ленинградда 7 кун дам олишади, Пискарев қабристони, Петропавловск қалъаси, Эрмитаж, Пётр саройи, СССР халқлари этнография музейи, Карелия АССР пойтахти — Петрозаводск, шаҳардаги музейлар, халқ ўймакорлигининг ноёб ёдгорлиги — Кижида бўлишади. Туристлар Череповец, Ярославль, Кострома шаҳарларига ташриф буюришади.

Путёвкаларнинг баҳоси каюталарнинг классига қараб белгиланган.

Саёҳатга бориш ва қайтиш, овқатланиш, жойлашиш, экскурсия хизмати кўрсатиш харажатлари путёвка қийматига киради.

Барча масалалар юзасидан қуйидаги адресга мурожаат қилинсин: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 69 «а» уй («Пахтакор» метро станцияси).

ТОШКЕНТ ИРРИГАЦИЯ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ ИНЖЕНЕРЛАРИ ИНСТИТУТИ

тупроқшунослик ва деҳқончилик кафедраси профессори (қишлоқ хўжалиги фанлари доктори) вакант вазифасига

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Конкурс муддати — эълон чиққан кундан бошлаб бир ой.

Қуйидаги адресга мурожаат қилинсин: Тошкент шаҳри, Қори-Ниёзий кўчаси, 39-уй, кадрлар бўлими.

●

МИНИСТРЛИКЛАР, КОРХОНАЛАР, ИДОРАЛАР, МУАССАСАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ўзбекистон ССР Меҳнат ва социал масалалар давлат комитети

ТУГАТИЛДИ

Даъволар тугатиш комиссияси томонидан эълон чиққан кундан бошлаб бир ой давомида қуйидаги адресда қабул қилинади: Тошкент шаҳри, Абай кўчаси, 4-уй, Телефон: 41-77-22.

Театр

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 15/IX да **Майсаранинг иши**, 16/IX да **Икки дил достони**. Кичик экспериментал саҳнада **Телефон. Овоз.**

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 15/IX да **Аршин мол олон**, 16/IX да **Ака-ука совчилар.**

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА — 15/IX да **Драматик актёрлар куйлайди** (19.00), 16/IX да **Парвона** (19.00).

Цирк

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **Москва цирки артистлари иштирокида янги программа** (19.30 да).

КИТОБ ЖАВОНИНГИЗГА

«Юлдузча» нашриёти қуйидаги китобларни босмадан чиқарди.

Михаил Зощенко. Лениннинг бир болага ўйинчоқ олиб бергани. 44 бет. Баҳоси 15 тийин.

Доҳиймиз В. И. Ленин ҳақидаги ҳикоялар тўплами ўзбек ва рус тилларида чоп этилди. Улар улуғ доҳий ҳақида лавҳалардан иборат.

С. Маршак. Ойлар камалаги. Шеърлар. 28 бет. Баҳоси 40 тийин.

Китобга жамланган шеърларда ранглар бирлашиб, йилни—ойлар камалагини ҳосил қилади.

Н. Носов. Жонли шляпа. 16 бет. Баҳоси 30 тийин.

Боғча ёшидаги болалар учун мўлжалланган бу китобда қизиқ бир воқеа усталик билан ҳикоя қилинади.

Халқ оғзаки ижоди. Чувалчанг полвон. 24 бет. Баҳоси 35 тийин.

Китоб ўқувчини Америка Шимолий ва Жанубий ҳиндуларининг икки эртаги: «Чувалчанг полвон» ва «Уч оға-ини» эртаги билан таништиради.

Авторлар коллективи. Олам тинглайди бизни. 64 бет. Баҳоси 15 тийин.

Тўпламга она—Ватан, партия, Янги йил, мактаб, комсомол, пионер ва октябрятлар ҳақидаги шеърлар жамланган.

С. Анорбоев. Тўрткўзнинг бошдан кечирганлари. 192 бет. Баҳоси 35 тийин.

Тўпламга ёзувчининг қисса ва ҳикоялари жамланган. Уларда Ватанимизнинг сўлим табиати, ранг-баранг ҳайвонот оламини муҳофаза қилаётган болалар ҳақида сўз боради.

Авторлар коллективи. Ҳовли тўла болалар. 112 бет. Баҳоси 30 тийин.

Китобнинг шундай деб аталиши бежиз эмас. Ундаги шеърлар ҳам ҳовлини, кўчани тўлдириб ўйнаётган болалар каби ҳар хил.

Т. Ғойипов. Олтин шохли кийик. Эртаклар. 128 бет. Баҳоси 35 тийин.

Китобга жамланган 45 эртакда қизиқарли воқеалар тўғрисида сўз боради.

М. Хидир. Тошқул ва кийикча. 64 бет. Баҳоси 20 тийин.

Ўзбек ва рус тилларида чиқарилган бу китобчада ҳамма нарсага қизиқувчи, бир оз ўйинқароқ, лекин керак бўлганда бировдан ёрдамини аямайдиган, хусусан, паррандалар, жониворларга меҳрибон болалар ҳақида сўз боради.

● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ

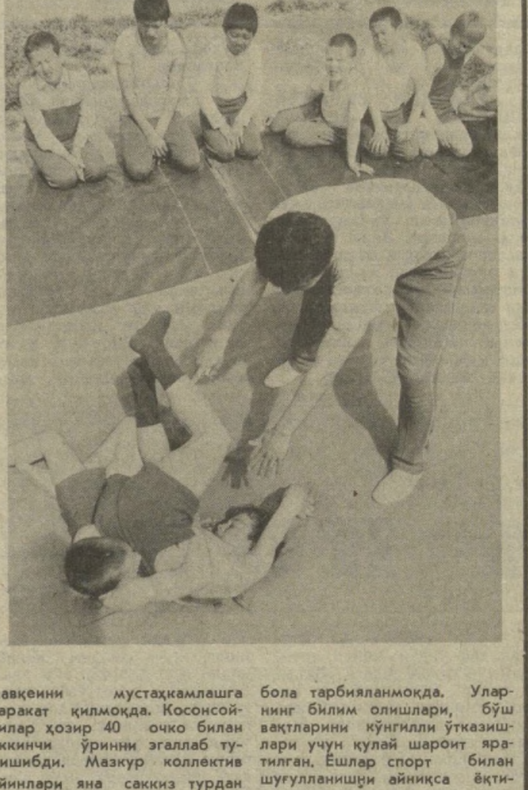

СОВРИНЛАР ВА ЎРИНЛАР

✦ БОКС. Республикамиз пойтахтида Бутуниттифоқ кўнгилли физкультура ва спорт жамиятининг мамлакат чемпионати ўтказилди. Вазнларга кўра ғолиблик супасига кўтарилган боксчилар орасида тошкентлик Н. Атаков ҳам бор.

✦ ФУТБОЛ. Иккинчи лиганинг Ўзбекистон зонасига кирувчи коллективлар ўртасида навбатдаги тур ўйинлари ўтказилди. Ҳозир Фарғонанинг «Нефтяник» футболчилари 42 очко билан пешқадамлик қилишмоқда. Зона ғолиби сифатида биринчи лигага ўтиш турнирида қатнашишга даъвогарлик қилаётган «Косонсойчи» командаси ҳам мавқеини мустаҳкамлашга ҳаракат қилмоқда. Косонсойчилар ҳозир 40 очко билан иккинчи ўринни эгаллаб туришибди. Мазкур коллектив ўйинлари яна саккиз турдан кейин якунланади.

✦ ҚУЙИ КОЛЛЕКТИВЛАРДА. Сурхондарё область Бойсун район болалар уйи ҳамиша гавжум. Бу ерда 160 нафар бола тарбияланмоқда. Уларнинг билим олишлари, бўш вақтларини кўнгилли ўтказишлари учун қулай шароит яратилган. Ёшлар спорт билан шуғулланишни айниқса ёқтирадилар.

Суратда: классик кураш бўйича машғулотда.

И. ХЎЖАЕВ фотоси (ЎзТАГ).

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

АЭС ВА ҚАДИМГИ РИМ

Испаниянинг Трилье шаҳарчаси яқинида атом электростанцияси қурилиши олиб борилмоқда. Яқинда бу ерда ишлаётган мутахассислар мураккаб муаммога дуч келишди. Мадриддан реакторнинг тўққиз тонналик бир қисми олинди. Юкни белгиланган манзилга етказиш учун уни путурдан кетган кўприк орқали олиб ўтиш керак эди. Мутахассислар кўприкнинг бундай оғирликни кўтара олмаслигини ҳисоблаб чиқишди. Лекин бундан икки минг йил муқаддам қадимги римликлар томонидан қурилган кўприк оғир юкни кўтара олди.

ИБРАТ

Андорранинг ҳарбий бюджети бор-йўғи 10 доллар чамасида. Бу пуллар милтиқларга пахтавон ўқлар олишга сарфланади. Ўқлар эса жаҳондаги ана шу энг кичик мамлакатнинг миллий байрами кунида ўтказиладиган мушакбозликда ишлатилади.

ЎЖАР ФУТБОЛ ТЎПИ

Маълум бўлишича, турли футбол тўпларининг енгиллиги турлича экан. Бингли (Буюк Британия)даги илмий-тадқиқот институти мутахассислари ана шундай хулосага келишди. Маълумки, теннисда коптокларнинг сакраш стандарти жорий этилганига кўп бўлган, футболда эса ҳозирча бундай қоидалар йўқ. Мана шунинг учун британиялик олимлар ўз тадқиқотлари натижаларини ҳисобга олган ҳолда нормативларни жорий этиш таклифи билан ФИФАга мурожаат қилишди, тўпларнинг турлича енгиллиги эса ўйинлар натижаларига сезиларли таъсир ўтказиши мумкин.

ЯХШИСИ ЧЕКМАНГ

Жаҳон Соғлиқни сақлаш ташкилоти маълумотларига кўра, чекиш келтириб чиқарадиган турли касалликлар натижасида ҳар йили дунёда 25 миллиондан ортиқ киши ўлмоқда. Айниқса, рак, сурункали бронхит, турли юрак касалликлари ана шундай фожиали натижаларга олиб келмоқда. Жаҳон Соғлиқни сақлаш ташкилотининг 122 мамлакатда ўтказган махсус текшириш натижалари Кипр, Куба, Греция, Польша ва АҚШ да бошқа жойларга нисбатан кўп чекилаётганлигини кўрсатди.

ШОН-ШАВКАТ ҲАМ РЕКЛАМАГА МУҲТОЖ

Франциялик олимлар Париж архивларида қизиқарли маълумотларни топишга муваффақ бўлишди. Маълум бўлишича, рекламанинг фойдасини ўрта асрлардаёқ билишар экан. Герцог Беарнский Гастон III (1331—1391) оқинларга улар қасрма-қаср юриб унинг бойлиги ва жасоратини мадҳ этишлари учун 60 минг олтин танга тўлаган.

Редактор
Л. ҚАЮМОВ.

Тингланг, томоша қилинг

15 СЕНТЯБРЬ, ПАЙШАНБА

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МТ-I. 7.00 — «120 минут». 9.05 — Саёҳатчилар клуби. 10.05 ва 16.00 — Янгиликлар. 16.15 — Қайта қуриш прожектори. 16.25 — Музикали хазина. 17.25 — ... 16 ёшгача ва ундан катталар. 18.10 — Останкино концерт студиясида ишбилармон кишилар учрашуви. 19.10 — Дунё воқеалари. 19.25 — Фидойи шахслар. 20.05 — Шеърият лаҳзалари. 20.10 — Замонамиз хотин-қизлари. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Қизил Чиннигул.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Илмий-оммабоп фильм. 9.35 — Табиатшунослик. 9.55 — Қадимий Бактрия. 10.05 — Испан тили. 10.55 — Илмий-оммабоп фильм. 11.05 — СПТУ ўқувчиларига. 11.35 — Биология. 12.00 — Испан тили. 12.30 — Илмий-оммабоп фильм. 13.05 — «Спортлото-82». Бадиий фильм. 14.35 — Қизнқишларинг олами. 14.55 ва 18.35 — Янгиликлар. 18.45 — Қишлоқ янгиликлари. 19.45 — Ритмик гимнастика. 20.15 — Ҳаракат хавфсизлиги учун. 20.20 — Экранда — Сибирь. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.50 — Халқ чолғулари садолари. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — «Нафрат сабоқлари». Бадиий фильм. 23.20 — Янгиликлар.

ЎзТВ-I. 15.00 — Телефильм. 15.30 — Биология ва халқ хўжалиги. 16.00 — «Савоя»нинг ўғирланиши» Бадиий фильм. 17.30 — «Вакцина — сиворотка препаратлари сифатини оширишнинг илмий-ишлаб чиқариш муаммолари» мавзусидаги Бутуниттифоқ конференцияси қатнашчилари студиямиз меҳмони. 18.00 — Янгиликлар. 18.15 — Мультфильмлар. 18.40 — Ўқувчиларнинг ёзувчиси С. Аҳмад билан учрашуви. 19.35 — Инсон ва қонун. 20.00 — Ахборот. 20.20 — Телефильм. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Эстрада концерти. 21.20 — Телефильм. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Хирмонингизга барака. 22.35 — «Ленин йўлланмаси билан». Бадиий фильм.

РАДИО

Биринчи программа. 8.30 — Кўнгил тароnаси. 9.30 — Ака-ука Ваҳобовлар куйлайди. 9.45 — Советлар ва қайта қуриш. 12.10 — Новатор. 12.30 — «Ҳайкал». Ҳикоя. 13.00 — Малши. 13.30 — Н. Чурадаева ва П. Борисов куйлайди. 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.30 — «Дурдона» дуторчи қизлар ансамбли ижро этади. 18.15 — Ўзбекистоннинг чет эллик меҳмонлари сўзлайдилар. 18.30 — С. Юдаков. «Майсаранинг иши» операсидан парчалар. 19.20 — Юность Узбекистана. 19.50 — Халқаро кундалик. 21.00 — Элга хизмат — олий ҳиммат. 21.20 — Чорвадорлар учун концерт. 22.45 — Концерт.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР
Издается на узбекском языке

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.

Р — 10967. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. А. — 212. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12